

บทที่ 4

พัฒนาการของหลักสูตรการงานอาชีพในระดับประถมศึกษาตั้งแต่ พ.ศ.2435 ถึง พ.ศ.2530

ตั้งแต่ พ.ศ.2435 ถึง พ.ศ.2530 มีหลักสูตรสำหรับชั้นประถมศึกษาที่ประกาศใช้แล้ว
12 ฉบับได้แก่

1. กฎพิกัดสำหรับการศึกษาเป็นหลักสูตรในโรงเรียนมูลสามัญ (พ.ศ.2435)
2. หลักสูตร พ.ศ.2438
3. หลักสูตรประถมศึกษาสำหรับสอบไล่ประกาศนียบัตรประโยค 1 ร.ศ.124 (พ.ศ.2448)
4. หลักสูตรมูลศึกษาสำหรับเรียนชั่วคราว 2 หรือ 3 ปี (พ.ศ.2453)
5. หลักสูตรสามัญศึกษา ร.ศ.130 (พ.ศ.2454)
6. หลักสูตรหลวงกระทรวงธรรมการ หลักสูตรสามัญศึกษา ร.ศ.131 (พ.ศ.2456)
7. ประมวลศึกษาภาค 2 หลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2464
8. ประมวลศึกษาภาค 2 หลักสูตรชั้นประถมศึกษา พ.ศ.2480
9. หลักสูตรประถมศึกษา หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2491
10. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2498
11. หลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น ประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503
12. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

หลักสูตรระดับประถมศึกษาที่บรรจุวิชาการงานอาชีพลงไปอย่างเป็นกิจจะลักษณะคือ หลักสูตรฉบับที่ 5 (หลักสูตรสามัญศึกษา ร.ศ.130) แต่หลักสูตรฉบับที่ 1 ที่เรียกชื่อว่ากฎพิกัดสำหรับการศึกษาเป็นหลักสูตรในโรงเรียนมูลสามัญนั้น มีข้อความตอนหนึ่งระบุว่าถ้าห้องใดมีครูที่สามารถสอนวิชาการงานอาชีพประเภทช่างฝีมือ การเพาะปลูกและการค้าขาย ก็ให้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาได้ โดยไม่มีการกำหนดเวลาเรียน แต่ให้ครูเลือกสอนตามความเหมาะสม¹ แสดงให้เห็นว่าผู้นำทางการศึกษาในสมัยนั้นมองเห็นความสำคัญของวิชาอาชีพ นับเป็นก้าวแรกของพัฒนาการ

¹ กช. ร.5 ศ.2/2 "ร่างกฎที่ 1 เรื่องพิกัดสำหรับการศึกษาเป็นหลักสูตรในโรงเรียนมูลสามัญ" ร.ศ.111. หน้า 3.

ของหลักสูตรการงานอาชีพในระดับประถมศึกษา ส่วนหลักสูตรประถมศึกษาที่ออกต่อมามาก 3 ฉบับ (คือฉบับที่ 2, 3, 4) มิได้กล่าวถึงเรื่องของการงานอาชีพไว้เลย ผู้วิจัยจึงมิได้กล่าวถึงหลักสูตร ทั้ง 3 ฉบับดังกล่าว และจะเริ่มกล่าวถึงหลักสูตรประเภทนี้ ในหลักสูตรสามัญศึกษา ร.ศ.130 เป็นต้นไป

หลักสูตรฉบับที่ 5 หลักสูตรสามัญศึกษา ร.ศ.130 (พ.ศ.2454)

มีหลักสูตรสำหรับชั้นประถมศึกษารวม 3 ฉบับ คือ หลักสูตรมูลศึกษา (ชายและหญิง) สำหรับแบ่งเรียน 3 ปี หลักสูตรประถมศึกษาหญิง 3 ปี และหลักสูตรประถมศึกษาชาย 5 ปี จึงขอแยกกล่าวถึงสาระสำคัญของหลักสูตรการงานอาชีพในหลักสูตรแต่ละฉบับดังนี้

หลักสูตรมูลศึกษา (ชายและหญิง) สำหรับแบ่งเรียน 3 ปี

หลักสูตรฉบับนี้กำหนดวิชาการงานอาชีพเป็นวิชาบังคับ ซึ่งมี 3 วิชาคือ การฝีมือ เพาะปลูกและค้าขาย แต่ให้เลือกสอนเพียงวิชาเดียว โดยหลักสูตรได้เสนอแนะว่าผู้ที่จะเรียนต่อในชั้นประถมศึกษาควรเรียนวิชาการฝีมือ โรงเรียนที่อยู่ใกล้ชายทะเล ควรสอนวิชาเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแทนการเพาะปลูก หากมีเวลาเหลือก็ให้ใช้สอนวิชาอื่นได้¹ สาระสำคัญของหลักสูตรการงานอาชีพในหลักสูตรฉบับนี้มีดังนี้

ความมุ่งหมาย

การฝีมือ "เพื่อหัดให้เกิดฝีมือ เมื่อจะจับถือสิ่งใดก็ให้ถนัด ให้มือเที่ยงตาเที่ยง เกิดความพิถีพิถันที่ถนัด รู้ระเบียบ รู้ประโยชน์ รู้ออม และเกิดนิสัยซึ่งชอบการทำงาน"²

วิชาเพาะปลูก "หัดให้สังเกตวิธีการของการเพาะปลูกที่ใช้กันอยู่แล้ว ให้รู้เหตุผลว่า ใดจึงใช้วิธีเช่นนั้น แล้วสังเกตเทียบเคียงกับวิธีอื่น ๆ ต่อไป เพื่อให้เกิดความรู้และความคิดที่จะแสวงหาความเจริญในทางเพาะปลูกยิ่งขึ้นเป็นลำดับ"³

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรสามัญศึกษา ร.ศ.130 พิมพ์ครั้งที่ 2 (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2454), หน้า 11

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 9.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 9-10.

วิชาการค้า "ผู้ที่จะได้กระทำการค้าขายต่อไป ให้มีความรู้ขึ้น เบื้องต้นของการทำงานอันนั้น หัดให้มีความคล่องแคล่วไหวพริบ รู้จักรักษาชื่อเสียง รักษาความเชื่อถือของคนทั้งหลาย เห็นความจำเป็นในการที่จะต้องค้าขายให้เจริญด้วยความสุจริต" ¹

เนื้อหาวิชา

มีกำหนดไว้ใน "รายการที่ต้องสอน" ดังนี้

การฝีมือ การพับกระดาษ การจักสานด้วยไม้ หญ้า ฟาง เชือก หวาย กระดาษ การปั้น การประดิษฐ์สิ่งของด้วยกระดาษ ไม้ หรือโลหะตามความเหมาะสม การเพาะปลูก การเพาะปลูกที่ทำกันอยู่ในท้องถิ่น ความรู้ เรื่องดิน การรดน้ำ การไถ การหว่าน เมล็ดพืช เครื่องมือเกษตร ปุ๋ย การเลี้ยงไหม ครั่ง การผสมพันธุ์ และการเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การเพาะปลูก

การค้าขาย สินค้าต่าง ๆ การซื้อขายและการส่งสินค้า ประโยชน์ของธนาคาร ²

อัตราเวลาเรียน

มูลศึกษาชั้นปีที่ 1-2 สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง (มูลศึกษาปีที่ 1 เรียนได้เฉพาะวิชาการฝีมือ) ชั้นปีที่ 3 ถ้าเรียนวิชาการฝีมือ เรียนสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง แต่ถ้าเลือกเรียนวิชาเพาะปลูกและวิชาค้าขายก็ให้เรียนสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง โดยครูอาจเปลี่ยนแปลงเวลาเรียนได้ตามความเหมาะสม ³

กระบวนการเรียนการสอน

สรุปจาก "รายการที่ต้องสอน" ได้ดังนี้

การฝีมือ สอนจากง่ายไปหายาก และเน้นประโยชน์ใช้สอย

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรสามัญศึกษา ร.ศ.130, หน้า 10-11.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 9-11.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 13.

การเพาะปลูก สอนให้นักเรียนรู้จักใช้เหตุผล รู้จักแสวงหาวิธีแก้ไขการเพาะปลูก
ในท้องถิ่นให้ดีขึ้น โดยเปรียบเทียบกับท้องถิ่นอื่น

การค้าขาย ให้อุบัติตามลักษณะการค้าขายของท้องถิ่น ผักหัดให้เห็นความจำเป็น
ของการใช้หลักธรรมะในการค้าขาย ¹

สื่อการสอน

ไม่ได้กำหนดไว้

การวัดและประเมินผล

ระบุไว้แต่เพียงว่าวิชาบังคับทั้งหมด สอบโดยการให้คะแนนเรียงตัว ²

หลักสูตรประถมศึกษาชาย ร.ศ.130

หลักสูตรฉบับนี้จัดวิชาการงานอาชีพ เป็นวิชาบังคับเลือกเช่นกัน สาระสำคัญของหลักสูตร
มี เช่นเดียวกับหลักสูตรมูลศึกษา ที่แตกต่างออกไปคือวิชาค้าขายกำหนดให้มีความรู้กว้างขวางออก
ไปจากชั้นมูลศึกษา คือให้มีความรู้เรื่องสินค้าต่างประเทศ การธนาคาร การเงิน การอินชัวร์นส์
และวิธีทำบัญชีการค้าอย่างง่าย ๆ สำหรับการสอบวิชาการงานอาชีพตามหลักสูตรนี้กระทำโดยให้
คะแนนเทียบส่วนร้อยทั้งชั้น

หลักสูตรประถมศึกษาหญิง ร.ศ.130

จัดวิชาการงานอาชีพ เป็นทั้งวิชาบังคับและวิชาบังคับเลือก วิชาบังคับนั้นให้เรียนเฉพาะ
การฝีมือเท่านั้น ส่วนที่จัดให้เป็นวิชาบังคับเลือก มีวิชาการเรือน การพยาบาลและการปฏิบัติ
การทำกับข้าวของกิน และการต้อนรับและการบรรเลง โดยให้เลือกเพียงวิชาใดวิชาหนึ่ง สรุป
สาระสำคัญของหลักสูตรได้ดังนี้

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรสามัญศึกษา ร.ศ.130, หน้า 9-11.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 15.

ความมุ่งหมาย

การฝีมือ มีความมุ่งหมาย เช่นเดียวกับหลักสูตรประถมศึกษาชาย
การเรือน เพื่อให้มีความสามารถในหน้าที่ของแม่บ้าน การเรือน
การพยาบาลและการปฏิบัติ ให้รู้หลักของการรักษาพยาบาล การเลี้ยงดูเด็กและ
การปรนนิบัติผู้ใหญ่

การทำกับข้าวของกิน ให้รู้จักทำกับข้าวของกินสำหรับ เวลาต่าง ๆ โดยคำนึงถึง
ความประหยัด

การต้อนรับและการบรรเลง การต้อนรับนั้นมีจุดมุ่งหมาย เพื่อฝึกหัดให้มีมารยาท
รู้จักกล่าวถ้อยคำได้อย่างเหมาะสมและรู้จักการเอาอกเอาใจแยกตามสมควร ส่วนการบรรเลงมี
จุดมุ่งหมาย เพื่อให้ร้องหรือเล่นดนตรีเป็น เพื่อให้ความเพลิดเพลินในยามว่างและผ่อนคลายอารมณ์
ดีใจ ครีเยด ¹

เนื้อหาวิชา

มีกำหนดไว้ใน "รายการที่ต้องสอน" ดังนี้

การฝีมือ มีเนื้อหา เช่นเดียวกับหลักสูตรชาย แต่เลือกงานที่เหมาะสมกับผู้หญิง เช่น
การเย็บปักถักร้อย เป็นต้น

การเรือน เน้นหลัก 3 ประการคือ การจัดให้เรียบร้อย แต่งให้งดงาม และ
รักษาให้คงทนถาวร การจัดบ้าน (ความหมาย การจัด และการเย็บ) การตกแต่งบ้าน (ความหมาย
และวิธีการ) การรักษา (ความหมาย วิธีการ)

การพยาบาลและการปฏิบัติ หลักของการพยาบาลไข้ การเลี้ยงดูเด็ก การปรนนิบัติ
ผู้ใหญ่

การทำกับข้าวของกิน การทำอาหารประจำวัน ความมัธยัสถ์

การต้อนรับและการบรรเลง มารยาทของการต้อนรับ การใช้ถ้อยคำ การเอาใจ
แขก การขับร้อง และเล่นดนตรี ²

¹ หลักสูตรประถมศึกษา (หญิง) สำหรับแบ่งเรียน 3 ปี, หน้า 33-34.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 35.

อัตราเวลาเรียน

กำหนดไว้พอเป็นแนวทาง ครูอาจผ่อนผันได้ตามความเหมาะสม ในวิชาการฝีมือ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง 45 นาที ส่วนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง
30 นาที สำหรับวิชาการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 เรียนสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
เรียนสัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง ¹

กระบวนการเรียนการสอน

กำหนดไว้พอเป็นแนวทางใน "รายการที่ต้องสอน" สรุปได้ดังนี้
การเรียน สอนโดยเน้นหลัก 3 ประการ คือ จัดให้เรียนร้อย แต่งให้งดงามและ
รักษาให้ถาวร

การพยาบาลและการปฏิบัติ สอนโดยเน้นให้เกิดคุณธรรมต่าง ๆ เช่น ความเมตตา
ความอดทน เน้นการปฏิบัติในชีวิตจริงต่อบิดามารดา สามี และผู้มีพระคุณ โดยใช้หลักสุวิทยยา
การทำกับข้าวของกิน เน้นเพื่อใช้ใน ชีวิตประจำวัน โดยยึดหลักความปลอดภัย
การต้อนรับและการบรรเลง สรุปได้ว่าสอนโดยเน้นให้ใช้ใน ชีวิตจริงได้ตามสมควร
และสอนให้ปฏิบัติได้เพื่อความบันเทิงใจ ²

สื่อการสอน

ไม่ได้ระบุไว้

การวัดและประเมินผล

เสนอแนะว่าวิชาการฝีมือ การทำกับข้าวของกิน การต้อนรับและการบรรเลงควร
สอบโดยการให้คะแนน เทียบส่วนร้อยทั้งชั้น ³

¹ หลักสูตรประถมศึกษา (หญิง) สำหรับแบ่งเรียน 3 ปี, หน้า 35.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 33-34.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 35.

หมายเหตุ สำหรับผู้ที่ จะ เรียนต่อระดับชั้นมัธยม ๖ หังต เรียนวิชาการ เรียนไว้ก่อนได้แต่วิชาการทำ กับข้าวของกินนั้นให้รวมไว้ในวิชาการฝีมือ ¹

หลักสูตรฉบับที่ 6 หลักสูตรหลวงกระทรวงธรรมการ หลักสูตรสามัญศึกษา ร.ศ.131 (พ.ศ.2456)

มีหลักสูตรสำหรับชั้นประถมศึกษา 2 ฉบับ คือ หลักสูตรประถมศึกษาชาย สำหรับแบ่ง เรียน 4 หรือ 5 ปี กับหลักสูตรประถมศึกษาหญิงสำหรับแบ่งเรียน 3 ปี สรุปสาระสำคัญของ หลักสูตรแต่ละฉบับได้ดังนี้

หลักสูตรประถมศึกษาชาย ร.ศ.131 สำหรับแบ่งเรียน 4 หรือ 5 ปี

หลักสูตรฉบับนี้จัดวิชาการงานอาชีพเป็นวิชาบังคับ เรียกว่าวิชาหาเลี้ยงชีพซึ่งแบ่งออก เป็นหัตถกรรม กลีกรกรรม และพาณิชยกรรม โดยให้เลือกเรียนแต่เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง โดย ให้เริ่มเรียนวิชาประเภทนี้ได้ตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 3 เป็นต้นไป สรุปสาระสำคัญของหลักสูตรฉบับนี้ ได้ดังนี้

ความมุ่งหมาย

ความมุ่งหมายรวมของวิชาหาเลี้ยงชีพในหลักสูตรฉบับนี้สรุปได้ว่า เพื่อให้ผู้จบ การศึกษาจากโรงเรียนได้มีวิชาความรู้และความรักในวิชาหาเลี้ยงชีพที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และสามารถประกอบอาชีพนั้นได้ตามควรแก่อัธยาศัย ²

ส่วนความมุ่งหมายเฉพาะซึ่งได้กล่าวแทรกใน "รายการที่ต้องสอน" นั้นสรุปได้ว่า

หัตถกรรม ให้มีความรู้พอหาเลี้ยงชีพได้

กลีกรกรรม ให้มีความรู้ในทางเพาะปลูกเหมาะกับสภาพท้องถิ่น

พาณิชยกรรม ให้มีความรู้ในการค้าขายและการทำบัญชีอย่างง่าย ³

¹ หลักสูตรประถมศึกษาหญิง สำหรับแบ่งเรียน 3 ปี, หน้า 35.

² กช. ร.6 ศ.10/13 "มูลเกล้าถวายความเห็นที่จะจัดการศึกษา ร.ศ.131" สำหรับพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย คราวที่ 1 พ.ศ.2455, หน้า 86-87.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 87.

เนื้อหาวิชา

สรุปจาก "รายการที่ต้องสอน" ได้ว่า
 หัตถกรรม ความรู้ในทางหัตถกรรมในขั้นที่ใช้ประกอบอาชีพได้
 กสิกรรม ความรู้ในทางเพาะปลูกตามสภาพภูมิประเทศ
 พาณิชยกรรม ความรู้ในทางค้าขายและการทำบัญชีอย่างง่าย ๑

อัตราเวลาเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรียนสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง ส่วนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 เรียน
 สัปดาห์ละ 18 ชั่วโมง ๒

กระบวนการเรียนการสอน-สื่อการสอน-การวัดและประเมินผล

หลักสูตรมิได้กล่าวไว้และไม่สามารถสรุปได้จากสาระสำคัญอื่น ๆ ของหลักสูตร

หลักสูตรประถมศึกษาหญิงสำหรับแบ่งเรียน 3 ปี ร.ศ.131

หลักสูตรฉบับนี้กำหนดวิชาकरणงานอาชีพไว้เป็นวิชาบังคับเช่นเดียวกับวิชาอื่น ๆ เรียกว่า
 วิชาวิสามัญ ๓ ซึ่งกำหนดให้เรียนวิชาที่เหมาะสมกับสตรี เช่นการเย็บปักถักร้อย และอื่น ๆ และให้เริ่ม
 เรียนได้ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยไม่ได้ให้รายละเอียดในส่วนต่าง ๆ ของหลักสูตรไว้ นอกจากการ
 กำหนดอัตราเวลาเรียนไว้ว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 เรียนสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง 45 นาที
 ส่วนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรียนสัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง 30 นาที ๔

หมายเหตุ ใบบัญชีรายชื่อหนังสือสำหรับชั้นประถมศึกษา ซึ่งหลักสูตรกำหนดไว้ นั้น มีหนังสือที่ใช้เป็น
 สื่อการสอนในวิชาकरणงานอาชีพได้ คือ หนังสือพลเมืองดี ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน
 โดยเฉพาะการค้าขาย ซึ่งมุ่งเน้นในเรื่องคุณธรรมในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพมิใช่การ
 ให้ความรู้ทางการประกอบอาชีพโดยตรง ส่วนหนังสือที่กล่าวถึงเรื่องนี้โดยตรงนั้น ได้แก่ หนังสือ

๑ กจช. ร.6 ศ.10/13 "ทูลเกล้าถวายความเห็นที่จะจัดการศึกษา ร.ศ. 131,"
 หน้า 87.

๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า 88.

๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า 90.

๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า 91.

วิชานำรู้ เรื่องการเพาะปลูก ซึ่งอาจใช้เป็นสื่อการสอนในวิชากิจกรรมสำหรับหลักสูตรประถมศึกษา ชายได้โดยตรง

หลักสูตรฉบับที่ 7 ประมวลศึกษาภาค 2 หลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2464

หลักสูตรฉบับนี้มีหลักสูตรสำหรับชั้นประถมศึกษารวมอยู่ด้วย 2 ฉบับ เช่นเดียวกับหลักสูตร พ.ศ.2456 คือ หลักสูตรประถมศึกษาชาย สำหรับแบ่งเรียน 4 หรือ 5 ปี และหลักสูตรประถมศึกษาหญิง สำหรับแบ่งเรียน 3 ปี ลักษณะเด่นของหลักสูตรทั้ง 2 ฉบับนี้คือกำหนดวิชา การงานอาชีพไว้หลายสาขา และกำหนดเนื้อหาวิชาไว้อย่างละเอียดลออ สำหรับที่จะให้ เลือกสอนได้อย่างกว้างขวางตามความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

หลักสูตรประถมศึกษาชายสำหรับแบ่งเรียน 4 หรือ 5 ปี

จัดวิชา การงานอาชีพ เป็นวิชาบังคับ เรียกว่าวิชาอาชีพ ซึ่งมีหัตถกรรม กลีกรรรม และ พาณิชยกรรม โดยให้ เลือกเรียนอย่างใดอย่างหนึ่ง สรุปสาระสำคัญของวิชาอาชีพในหลักสูตรฉบับ นี้ได้ดังนี้

ความมุ่งหมาย

มีทั้งความมุ่งหมายรวมและความมุ่งหมายเฉพาะ ในส่วนของความมุ่งหมายรวม นั้นสรุปได้ว่า เพื่อให้ นักเรียนที่จบการศึกษา มีวิชาหาเลี้ยงชีพตามควรแก่ ีตภาพและ สภาพท้องถิ่น ¹ ส่วนความมุ่งหมาย เฉพาะนั้นมีดังนี้

หัตถกรรม ให้มีความรู้ในทางหัตถกรรมตามสภาพท้องถิ่น

กลีกรรรม ปลูกความรักและให้ความรู้ทางด้านนี้แก่นักเรียน เพื่อว่าเมื่อจบการ- ศึกษาแล้วประกอบอาชีพได้

พาณิชยกรรม ให้มีความรู้และ เจตคติที่ดีต่ออาชีพนี้ สำหรับนักเรียนในท้องถิ่นที่ เหมาะแก่การค้าขาย ²

¹ กจช. ร.6 ศ.2/11, "ประมวลศึกษาภาค 2 หลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2464"

² พกศจิกายน 2464. หน้า 24.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 24-25.

เนื้อหาวิชา

ในประมวลศึกษาศาสตร์ ภาค 1 ซึ่งว่าด้วยหัวข้อการสอนสำหรับชั้นประถมศึกษา ตามหลักสูตรประถมศึกษาฉบับนี้ ได้กล่าวถึงเนื้อหาในหมวดต่าง ๆ ของวิชาการงานอาชีพสรุปได้ดังนี้

- กลไกกรรม 1 การทำนา 2 การทำสวน 3 การเลี้ยงเป็ดไก่ 4 การเลี้ยงไหม
 หัตถกรรม 1 ช่างไม้ 2 ช่างกลึง 3 ช่างจักสาน 4 การทอผ้า
 5 การทอเสื่อ 6 การทำเชือก 7 การทำกับข้าวของกิน
 8 ช่างเย็บ 9 การชักฟอก 10 ช่างเหล็ก

พาณิชย์กรรม 1 ประโยชน์ของการซื้อขาย 2 การขายสิ่งของจากหัตถกรรมหรือกลไกกรรมเมื่อเหลือกินเหลือใช้ 3 การขายเหมาและขายปลีก 4 การขายเชื่อและขายสด 5 การเลือกสินค้าจำหน่ายให้เหมาะสมแก่ความต้องการของตลาด 6 การรู้จักราคาสินค้าและเหตุที่ราคาสินค้าไม่คงที่ 7 แหล่งที่มาของสินค้า 8 การตั้งราคาสินค้า 9 วิธีจ่ายเงินค่าสินค้าแก่กันและกัน 10 วิธีบรรจุห่อสินค้าและการส่งสินค้า 11 ภัยตลาดเกี่ยวกับการค้าขาย 12 การทำบัญชีสินค้า บัญชีรับจ่าย และใบเสร็จรับเงิน 13 ภาษาต่างประเทศ ภาษาใดภาษาหนึ่งสำหรับการพูดจาโต้ตอบ ¹

อัตราเวลาเรียน

ชั้นประถมศึกษา 3 เรียนสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง ชั้นประถมศึกษา 4 และ 5 สัปดาห์ละ 15 ชั่วโมง ²

¹ กช. ร.6 ศ.2/12, "ประมวลศึกษาศาสตร์ ภาค 1" 1 ตุลาคม 2465, หน้า 83-98.

² กช. ร.6 ศ.2/11, "ประมวลศึกษาศาสตร์ ภาค 2 หลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ.2464" 1 พฤศจิกายน 2464, หน้า 28.

กระบวนการเรียนการสอน

สรุปจาก "รายการสอน" ได้ดังนี้

หัตถกรรม สอนให้มีความรู้พอเลี้ยงชีพได้

กสิกรรม สอนให้มีความรู้ในทางเพาะปลูกเหมาะกับสภาพท้องถิ่น

พาณิชย์กรรม สอนให้มีความรู้ในการค้าขายและการทำบัญชีอย่างง่าย ๆ ¹

นอกจากนี้หลักสูตรยังให้ข้อ เสนอแนะในการสอนว่า ต้องเลือกสอนให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศและความต้องการของท้องถิ่น งานและ เครื่องมือที่ใช้ต้องให้เหมาะสมกับวัยและกำลังของเด็ก ส่วนงานที่เกินความสามารถของเด็กก็ควรสอนแต่พอรู้วิธี ²

สื่อการสอน

ไม่มีสื่อการสอนที่เป็นหนังสือเรียนสำหรับวิชาการงานอาชีพโดยตรง แต่ในประมวลศึกษาศึกษาภาค 1 ได้เสนอแนะให้ครูเลือกใช้นักเรียนอื่น ๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาต เป็นหนังสือแบบสอนอ่านสำหรับนักเรียนได้ตามความเหมาะสม เช่น โรงเรียนในท้องถิ่นที่ทำการเพาะปลูกก็ให้ใช้แบบสอนอ่านเรื่องการเพาะปลูก เป็นต้น ส่วนหนังสือสำหรับครูมีวิชานำรู้ เรื่องการเพาะปลูก และพฤกษศาสตร์ภาคต้น ภาคสองและภาคสาม ซึ่งใช้ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 5 นอกจากนี้ยังได้กำหนดไว้ด้วยว่าถ้ามีหนังสือเล่มใดที่จะช่วยให้การสอนของครูดีขึ้นครูก็ควรมีไว้สำหรับตัว ³

ต่อมาใน พ.ศ. 2467 มีคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ 77/6072 ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2467 เรื่องแก้ไขเพิ่มเติมประมวลศึกษาศึกษาภาค 1 เพิ่มหนังสือหลักการสอนวิชาทำสวน เป็นหนังสือสำหรับครู และให้เพิ่มสมุดบันทึกรายวันสำหรับบันทึกงานสอนของนักเรียนให้เป็นหนังสือสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และประถมศึกษาปีที่ 5 เฉพาะนักเรียนที่เรียนวิชาชีพแผนก กสิกรรม ⁴

¹ กจช. ร.6 ศ.2/11, "ประมวลศึกษาศึกษาภาค 2 หลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2464" หน้า 24-25.

² กจช. ร.6 ศ.2/12, "ประมวลศึกษาศึกษาภาคพิเศษภาค 1" หน้า 83.

³ เรื่องเดียวกัน.

⁴ กจช. สบ. 2.32/4, "คำสั่งเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เรื่องแก้ไขเพิ่มเติมประมวลศึกษาศึกษาพิเศษ ภาค 1" 14 พฤศจิกายน 2467.

การประเมินผล

หลักสูตรมิได้กำหนดไว้ แต่ในประมวลศึกษาพิเศษภาค 2 ซึ่งว่าด้วยระเบียบการสอบความรู้ที่นักเรียนแผนกประถมศึกษา ที่ออกเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2465 ได้กล่าวถึง การวัดและประเมินผลวิชาการงานอาชีพในประมวลศึกษาภาค 2 ไว้อย่างชัดเจน สรุปได้ว่า ¹

1. ในการสอบนั้นหากมีการเชิญผู้มีความชำนาญในวิชาที่สอนมาเป็นกรรมการร่วมกับเจ้าหน้าที่ก็จะเป็นการดี จำนวนกรรมการมี 3 คน ทุกคนต่างให้คะแนนแล้วเอาคะแนนรวมทั้งหมดหารด้วยจำนวนกรรมการ ก็จะเป็นคะแนนจริง

2. การสอบแบ่งเป็น 2 แผนก สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 คะแนนเต็ม 270 คะแนน แบ่งเป็นแผนกวิชา 100 คะแนน แผนกศิลป์ 170 คะแนน สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก็ให้ตรวจให้คะแนนเช่นเดียวกับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ก่อน แล้วจึงเทียบหาคะแนนเต็ม 40 คะแนน

2.1 แผนกวิชา ตอบโดยการตอบปากเปล่าหรือเขียนตอบ เพื่อให้ทราบว่ามีความรู้ในวิชานั้น ๆ กว้างขวางเพียงไร เช่นในวิชาหัตถกรรม ก็ถามถึงวิธีทำ และเครื่องมือ เครื่องใช้ เป็นต้น

2.2 แผนกศิลป์ สอบโดยดูการปฏิบัติงาน และผลงานที่ทำ โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

หัตถกรรม พิจารณาจากวัสดุ ฝีมือ และเวลาที่ทำ โดยให้คะแนนด้านวัสดุ และฝีมืออย่างละ 70 คะแนน และด้านเวลา 30 คะแนน

กลีกรรม พิจารณาจากวิธีทำ ความพยายาม และผล ให้คะแนนจากวิธีทำและความพยายามอย่างละ 70 คะแนน ส่วนผลงานให้ 30 คะแนน

พาณิชย์กรรม สอบเฉพาะ เรื่องของการค้าขายส่วนตัว ถ้าเห็นว่ามีความรู้ในการค้าขายพอมีที่ว่าจะทำให้เจริญก้าวหน้าต่อไปได้ ก็ให้คะแนนเต็ม ถ้าบกพร่องก็ลดลงไปตามส่วน ข้อควรพิจารณาคือ ทั่วไปบัญชีถูกต้องหรือไม่ เลือกสินค้าถูกต้องตามลักษณะภูมิประเทศหรือไม่ จัดและเก็บสินค้าเรียบร้อยดีหรือไม่ วิธีซื้อ-ขาย กิริยาท่าทาง ความประพฤติ เป็นที่นิยมแก่ผู้ซื้อ-ผู้ขายหรือไม่ การค้าขายชนิดใดควรดูอย่างไร ผู้สอบกำหนดคะแนนเองตามความเห็นสมควร

¹ กจช. สบ. 2.32/4(14), "ประมวลศึกษาพิเศษภาค 2 ระเบียบการสอบความรู้ที่นักเรียนแผนกประถมศึกษา" 15 ธันวาคม พ.ศ.2465, หน้า 49-52.

3. วันสอบนั้นควรจะเป็นคราวเดียวกับการสอบไล่วิชาสามัญ หากไม่ติดขัดในข้อที่จะต้องสอบตามฤดูกาล สำหรับวิชากลีกรรม

หลักสูตรประถมศึกษาหญิงสำหรับแบ่งเรียน 3 ปี

เป็นหลักสูตรที่จัดวิชาการงานอาชีพที่เรียกว่าวิชาสามัญเป็นวิชาบังคับ แบ่งเนื้อหาวิชาเป็น 6 ประเภทคือ 1 วิชาเบ็ดเตล็ด 2 ช่างเย็บ 3 ช่างปัก 4 ช่างดอกไม้สด 5 การถัก 6 แม่ครัว โดยกำหนดให้สอนวิชาเบ็ดเตล็ด ซึ่งเป็นความรู้โดยทั่วไปสำหรับสตรี เช่น งานบ้าน งานครัว งานตัดเย็บ กับวิชาอื่นอีก 1 หัวข้อ โดยมีอัตราเวลาเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง 45 นาที ส่วนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง 40 นาที ส่วนสาระสำคัญอื่น ๆ ของหลักสูตรคงเป็นเช่นเดียวกับหลักสูตรประถมศึกษาชาย นอกจากการกำหนดอัตราคะแนนเต็มของการสอบปลายปี ซึ่งกำหนดให้เต็ม 70 คะแนน สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 เต็ม 90 คะแนนสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 * เฉพาะการสอบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นตัวประกอบนั้น แบ่งคะแนนแผนกเบ็ดเตล็ด 20 คะแนน วิชาเฉพาะ 70 คะแนน ในวิชาเบ็ดเตล็ดซึ่งตามหลักสูตรมี 7 ข้อนั้น ** ให้คะแนนข้อละ 3 คะแนน แต่เมื่อรวมแล้วไม่เกิน 20 คะแนน ส่วนวิชาเฉพาะให้คะแนนจากวัสดุฝีมือ เวลาและอายุของผู้สอบ¹ เช่นเดียวกับหลักสูตรประถมศึกษาชาย นอกจากอัตราคะแนนเต็มของการสอบปลายปี ซึ่งกำหนดให้เต็ม 70 คะแนน สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 เต็ม 90 คะแนน สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ***

* สรุปรจาก กจช. ร.6 ศ.2/12, "ประมวลศึกษาภาคพิเศษภาค 1 หัวข้อการสอนสำหรับประถมศึกษา" และกจช. ร.6 ศ.2/11, "ประมวลศึกษาภาค 2".

** มีการเก็บรักษาเสื้อผ้า การทำความสะอาดบ้าน การซักผ้า การทำอาหาร การเย็บ การถักดอกไม้ และการจัดดอกไม้

¹ กจช. สบ. 2.32/4 (14), "ประมวลศึกษาภาคพิเศษภาค 2 ระเบียบการสอนความรู้นักเรียนแผนกประถมศึกษา". หน้า 53-54.

*** สรุปรจาก กจช. ร.6 ศ.2/12, "ประมวลศึกษาภาคพิเศษภาค 1 หัวข้อการสอนสำหรับประถมศึกษา" 1 ตุลาคม 2464 และ กจช. ร.6 ศ.2/11, "ประมวลศึกษาภาค 2".

หลักสูตรฉบับที่ 8 ประมวลศึกษภาค 2 หลักสูตรชั้นประถมศึกษา พ.ศ.2480

ใน พ.ศ.2480 กระทรวงธรรมการในสมัยที่หลวงสินธุสงครามชัย เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ได้ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษาฉบับใหม่ ชื่อประมวลศึกษภาค 2 หลักสูตรชั้นประถมศึกษา พ.ศ.2480 เพื่อความเหมาะสมแก่กาลสมัย และให้ดำเนินไปตามแผนการศึกษาชาติ¹ ที่มุ่งให้ประชาชนได้มีความรู้จบประโยคประถมศึกษา จึงได้กำหนดอัตราเวลาเรียนชั้นประถมศึกษาให้เหลือเพียง 4 ปี โดยตัดชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2464 ออกเสีย และหลักสูตรฉบับนี้ก็ไม่ได้แยกประเภทหลักสูตรเป็นหญิง-ชาย เหมือนหลักสูตรฉบับก่อน ๆ ส่วนหลักสูตรการงานอาชีพในหลักสูตรประถมศึกษาฉบับนี้ เรียกว่าวิชาการฝีมือ ซึ่งไม่ได้กำหนดสาระสำคัญของหลักสูตรไว้อย่างละเอียดคงกำหนดไว้เฉพาะ เนื้อหาวิชาและอัตราเวลาเรียนเท่านั้น จึงดูเหมือนว่าหลักสูตรฉบับนี้จะไม่ให้ความสำคัญต่อวิชาการงานอาชีพมากนัก

เนื้อหาวิชา

สำหรับชาย เรียนหัตถกรรมและกลีกรรรม

หัตถกรรม การสานกระดาษ ใบลาน ใบตาลหรืออื่น ๆ การทำเครื่องเล่นด้วยวัตถุง่าย ๆ การปั้น ตัดกระดาษ หรือผ้า การทำเครื่องใช้ต่าง ๆ งานไม้ เบื้องต้น

กลีกรรรม การทำสวน การปลูกและบำรุงรักษาต้นไม้ การใช้ปุ๋ยอย่างง่าย ๆ การชำและตอนต้นไม้ การบำรุงรักษา การซ่อม และการเลือกเครื่องมือ เครื่องใช้ในการกลีกรรรม

สำหรับหญิง เรียนการช่างและ เบ็ดเตล็ดกับการกลีกรรรม

การช่างและ เบ็ดเตล็ด การเย็บ บัก ถัก ร้อย งานใบตอง การทำความสะอาด

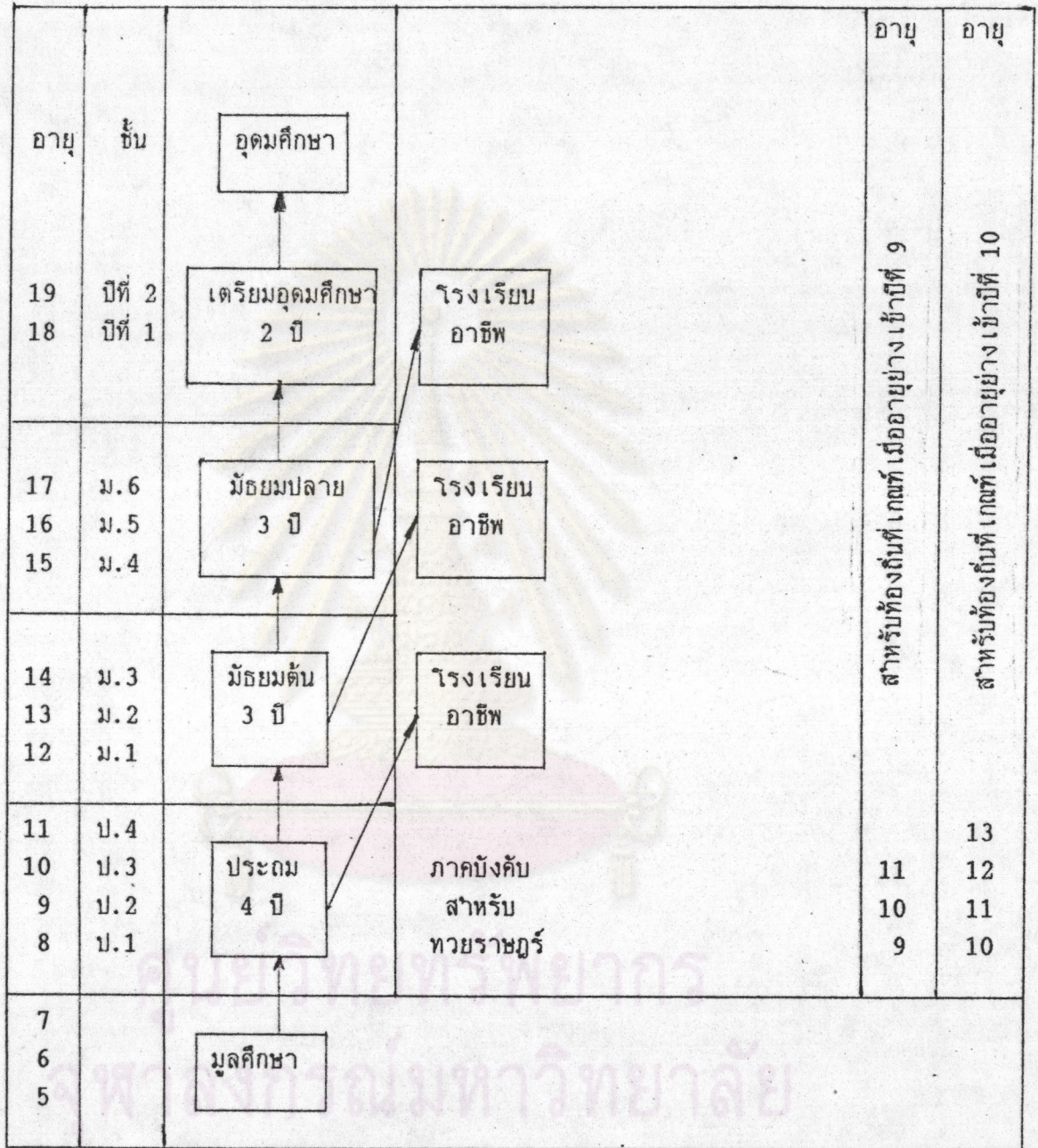
บ้านเรือน

กลีกรรรม เช่นเดียวกับหลักสูตรชาย

¹ กระทรวงธรรมการ ประมวลศึกษภาค 2 หลักสูตรชั้นประถมศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 3, (พระนคร: โรงพิมพ์ช่างพิมพ์วัดสิงห์, 2480) หน้า 6.

แผนภูมิที่ 2

แสดงระบบการศึกษาตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2479

ที่มา ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, "แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2479." ใน "เอกสารประกอบการสอนวิชา 411600 หลักและพื้นฐานการศึกษาไทย." (อัดสำเนา)

อัตราเวลาเรียน

ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 เรียนสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมงเท่ากัน ¹

หมายเหตุ สิ่งที่จัดว่าเป็นเรื่องใหม่สำหรับการใช้หลักสูตรก็คือ ได้มีการจัดให้ภาคการศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศ จัดทำประมวลการสอนขึ้นใช้เอง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ทำให้การใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2480 ในท้องถิ่นต่าง ๆ มีสภาพแตกต่างกันออกไป และที่สำคัญก็คือมีสาระสำคัญของหลักสูตรละเอียดชัดเจนขึ้นกว่าหลักสูตรที่ประกาศใช้ เป็นส่วนกลาง ซึ่งก็ทำให้การเรียนวิชาการงานอาชีพมีลักษณะแตกต่างออกไป เช่นเดียวกับหลักสูตรวิชาอื่น ๆ ด้วย

หลักสูตรฉบับที่ 9 หลักสูตรประถมศึกษาหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2491

ใน พ.ศ.2491 กระทรวงศึกษาธิการสมัยพลเอกมังกร พรหมโยธี เป็นรัฐมนตรีว่าการเห็นสมควรที่จะปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2480 ให้เหมาะสมแก่กาลสมัยยิ่งขึ้น จึงได้จัดทำหลักสูตรประถมศึกษาขึ้นใหม่ เรียกว่าหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2491 และให้เริ่มใช้ได้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2492 เป็นต้นไป ² หลักสูตรฉบับนี้กำหนดเนื้อหาสาระของวิชาการงานอาชีพไว้มากกว่าหลักสูตร พ.ศ.2480 โดยเรียกชื่อว่าวิชาการฝีมือและการงาน ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ ³

ความมุ่งหมาย

1. ฝึกให้มีนิสัยรักการงาน มีความคิดริเริ่มและสนใจในการประดิษฐ์
2. รู้จักใช้เครื่องมือในการฝีมือและการงาน
3. ให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, ประมวลศึกษาภาค 2 หลักสูตรชั้นประถมศึกษา, หน้า 1-7.

² กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2491 (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2491) หน้าคานา.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1-3, 18-20.

เนื้อหาวิชา กำหนดไว้ใน "รายการที่ต้องสอน" ดังนี้

หมวด ก. การฝีมือ ซึ่งประกอบด้วย 1 การจักสาน 2 การทำเครื่องเล่น และเครื่องใช้

หมวด ข. การงาน ประกอบด้วย 1 การทำสวน 2 การเลี้ยงสัตว์ 3 การช่างไม้เบื้องต้น

หญิง หมวด ก. การฝีมือ ประกอบด้วย 1 การเย็บปักถักร้อย 2 การจักสาน 3 การทำเครื่องเล่นและเครื่องใช้

หมวด ข. การงาน ประกอบด้วย 1 การเรือน 2 การทำสวน 3 การเลี้ยงสัตว์

โดยแต่ละหมวดให้เลือกเรียนได้เพียง 1 วิชาเท่านั้น ส่วนรายละเอียดของเนื้อหาวิชาในหมวดต่าง ๆ มีดังนี้

การฝีมือ

1. การจักสาน เช่นการทำเครื่องใช้ง่าย ๆ เช่นพัด ชะลอม เสื่อ ฯลฯ โดยใช้วัสดุต่าง ๆ เช่น ใบมะพร้าว ใบลาน ใบเตย ใบตาล ไม้ไผ่ หวาย กก ฯลฯ
2. การทำเครื่องเล่นและเครื่องใช้ การทำเครื่องเล่นและเครื่องใช้ง่าย ๆ เช่น การประดิษฐ์ด้วยวัตถุต่าง ๆ เช่นกระดาษ ไม้ระกำ ดินเหนียว ไม้ไผ่ เปลือกหอย ฯลฯ การฉลุเป็นลวดลาย และให้สี
3. การเย็บปักถักร้อย การเย็บ ชุน ปะ บัก และ ถัก การจัดและร้อยดอกไม้ การประดิษฐ์ใบตอง

การงาน

1. การทำสวน เช่นสวนดอกไม้ สวนครัวและการปลูกพืชไร่ การบำรุงรักษา การใช้ปุ๋ย การเลือกใช้ การเก็บ และซ่อมเครื่องมือ
2. การเลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ ห่าน หมู แพะ ปลา ฯลฯ การให้อาหาร การรักษาความสะอาดที่อยู่ของสัตว์ การป้องกันโรคและอันตรายอื่น ๆ
3. การช่างไม้เบื้องต้น การใช้ค้อนและเลื่อย เพื่อประกอบเป็นเครื่องใช้ต่าง ๆ จากเศษไม้ เช่น ลังใส่ของ มีารองนั่ง เป็นต้น
4. การเรือน เช่นการจัด ตกแต่ง การบำรุงรักษาเครื่องใช้และบ้านเรือน การซักฟอก และการครัวเบื้องต้น

อัตราเวลาเรียน

วิชาการฝีมือและการงาน ใช้เวลาเรียนร่วมกับวิชาขั้วร้อง โดยเรียนลับตาทีละ 3 ชั่วโมง ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

กระบวนการเรียนการสอน

หลักสูตรฉบับนี้มีได้กำหนดกระบวนการเรียนการสอนเฉพาะวิชาไว้ แต่สรุปจากหมายเหตุได้ว่า การสอนไม่ควรกระทำเฉพาะภายในห้องเรียนเท่านั้น อาจเรียนในห้องประชุม กลางแจ้ง หรือได้ร่มไม้ เพื่อความเหมาะสมของบทเรียน และความเพลิดเพลินใจของผู้เรียน นอกจากนั้นก็ให้มีการศึกษานอกสถานที่เป็นครั้งคราว และฝึกหัดการงานตามสมควร นับว่ากระบวนการนี้เหมาะกับวิชาการงานอาชีพยิ่งนัก

สื่อการสอน-การวัดและประเมินผล

ไม่ได้กำหนดไว้

หลักสูตรฉบับที่ 10 หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2498

ใน พ.ศ. 2498 กระทรวงศึกษาธิการเห็นสมควรปรับปรุงแก้ไข หลักสูตรชั้นประถมศึกษาให้เหมาะแก่กาลสมัยยิ่งขึ้น จึงได้ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2498 โดยเริ่มใช้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2498 เป็นต้นไป¹ หลักสูตรฉบับนี้มีหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาการงานอาชีพอยู่หลายวิชา คือหมวดวิชาสังคมศึกษา ซึ่งมีวิชาศิลปะและการฝีมือ หมวดกิจกรรมพิเศษ ซึ่งมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานบ้าน การทำสวนครัว การเลี้ยงปลา และการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ และหมวดวิชาชีพหรือภาษาต่างประเทศ สำหรับโรงเรียนที่เลือกสอนตามหลักสูตรประเภท ข. * ซึ่งมีหลักสูตรวิชาชีพ หรือภาษาต่างประเทศ

วิชาศิลปะและการฝีมือ (หมวดวิชาสังคมศึกษา)

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2498 (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2498), หน้า 6.

* หลักสูตรประเภท ก. คือหลักสูตรที่เรียนภาษาไทยล้วน

ความมุ่งหมาย

หลักสูตรกำหนดไว้ว่า

"การศึกษาศิลปะและการฝีมือมีความมุ่งหมาย เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้มีความกระหายที่จะแสดงความสามารถที่ซ่อนเร้นออกมาเป็นภาพและวัตถุ ดังนั้นอำนาจแห่งการสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตัวเด็กก็จะกลายเป็นนิสัยชอบประดิษฐ์ ชอบรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบ อันจะคลี่คลายออกเป็นแบบฉบับ และเป็นประโยชน์แก่สังคมต่อไป เฉพาะงานฝีมือเด็กจะได้มีความเฉลียวฉลาดในการใช้วัตถุดี เป็นสิ่งสำเร็จรูป อันจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง เด็กจะได้รับการฝึกให้รู้จักสร้างความสวยงาม และความเป็นระเบียบในธรรมชาติให้แก่สิ่งแวดล้อมของตนทั้งที่บ้าน ที่โรงเรียน และในชุมชน ¹

จึงอาจสรุปความมุ่งหมายเฉพาะของวิชาการฝีมือได้ว่า

1. เพื่อให้เด็กได้มีความเฉลียวฉลาด รู้จักใช้วัตถุดีมาประดิษฐ์เป็นสิ่งสำเร็จรูป ซึ่งจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตน
2. เพื่อฝึกให้รู้จักสร้างสรรค์ความสวยงาม และความเป็นระเบียบให้แก่สิ่งแวดล้อมของตนเอง ทั้งที่บ้าน โรงเรียนและชุมชน

เนื้อหา

เฉพาะวิชาการฝีมือ มีเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ใน "รายการที่ดัดสอน" สรุปได้ดังนี้

1. การใช้เครื่องมือช่างไม้ เพื่อประดิษฐ์ของเล่นอย่างง่าย ๆ
2. การเย็บ ปัก ถัก ร้อย อย่างหยาบ ๆ
3. การตัดกระดาษทำเครื่องนุ่งห่มสำหรับตุ๊กตา
4. การสานลวดลายด้วยกระดาษสีต่าง ๆ
5. การปั้นรูปตามความต้องการและใช้เครื่องมือง่าย ๆ ได้
6. การตัดกระดาษอ่อนและแข็ง เพื่อประกอบการเล่น
7. การทำสมุดภาพที่อาจเปลี่ยนหรือแทรกหน้ากระดาษได้
8. การประดิษฐ์ตัวอักษรสำหรับหน้าปกหรือการนำบท

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2498, หน้า 61.

9. การทำบัตร ส.ค.ส. พร้อมเขียนภาพหรือพิมพ์จากการแกะสลัก
10. การทำตุ๊กตาหรือของเล่นจากเมล็ดพืช ใบไม้ ดอกไม้
11. การทำหัวตุ๊กตาจากกระดาษปะบนรูปหุ่น ¹

ข้อสังเกตเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาการฝีมือ ในหลักสูตรฉบับนี้ก็จะเป็น เรื่องของการแสดงออกทางศิลปะและความคิดสร้างสรรค์มากกว่าการคิดประดิษฐ์สิ่งของ เพื่อประโยชน์ใช้สอยอย่างจริงจัง

อัตราเวลาเรียน

เฉพาะในส่วน of วิชาศิลปะและการฝีมือ นั้นมีได้กำหนดเวลาเรียนไว้ตายตัว แต่ให้สอนมากน้อยตามความเหมาะสมของท้องถิ่นและโรงเรียน ² โดยใช้ เวลาเรียนในหมวดสังคมศึกษา

กระบวนการเรียนการสอน

สรุปจาก "ข้อเสนอแนะวิธีสอน" ได้ว่า ให้ครูผู้สอนเตรียมเครื่องมือ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้ให้พร้อมก่อนการสอน และให้เลือกใช้วัสดุฝึกหัดที่หาได้ง่าย ³ นอกจากนั้นยังสรุปจาก "หมายเหตุ" ได้ว่าการเรียนการสอนโดยทั่วไปนั้นอาจยึดหยุ่นได้ตามดุลพินิจของครูผู้สอน โดยครูใหญ่อาจเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมได้ และในการเรียนวิชาการงานนั้น เมื่อเด็กทำงานเสร็จแล้วให้เด็กได้ตรวจสอบก่อนให้ครู ดู ต้องเก็บและทำความสะอาดเครื่องมือเครื่องใช้ให้เรียบร้อย เป็นการฝึกหัดให้มีความรอบคอบ ในด้านตัวครูนั้น ต้องให้ความสนใจต่องานที่เด็กทำ รู้จักชมเชยเด็ก เพื่อให้เด็กภาคภูมิใจ เป็นการกระตุ้นให้เด็กสนใจอยากทำงานต่าง ๆ ให้มากขึ้น และมีประสิทธิภาพกว่าเดิม ⁴

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2498, หน้า 63-65.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 65.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 63-64.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 75.

สื่อการสอน - การวัดและประเมินผล

ไม่ได้กำหนดไว้

หมวดวิชาชีพในหลักสูตรประเภท ข.

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2498 ประเภท ข. ที่ได้กำหนดให้เรียนวิชาชีพหรือวิชา
ภาษาต่างประเทศ โดยได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการเป็นโรงเรียน ฯ ไป เฉพาะหมวด
วิชาชีพนั้น มีสาระสำคัญดังนี้

ความมุ่งหมาย

เพื่อช่วยให้เด็กที่มีสภาพไม่เหมาะสมที่จะเรียนในชั้นมัธยมศึกษา ได้มีโอกาสศึกษา
หาความรู้ความชำนาญในอาชีพได้เต็มที่ ¹

เนื้อหาวิชา

กำหนดไว้ใน "รายการที่ต้องสอน" โดยให้เลือกเรียนวิชาใดวิชาหนึ่งจากวิชา
ต่อไปนี้

การเย็บหนังสือ การช่างไม้ การเย็บปักถักร้อย การเย็บหนังและการปะรองเท้า
การทำเครื่องเคลือบดินเผา การจัก ทอ สาน cane ruffia rush bamboo การเรือน
(งานแม่บ้าน งานปรุงอาหาร งานซักฟอก) การช่างโลหะ การปั้นและการประดิษฐ์ด้วยลวด ²

อัตราเวลาเรียน

สัปดาห์ละ 5 ชั่วโมง ³

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรชั้นประถมศึกษา พุทธศักราช 2498, หน้า 70.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 70-72.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 3.

กระบวนการเรียนการสอน

สรุปจาก "ข้อเสนอแนะวิธีสอน" ได้ว่า การสอนนั้นต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่พอจะหาได้ง่ายตามชนิดของงานไว้ให้พร้อม เริ่มสอนไปตามขั้นตอนจากง่ายไปหายาก เช่น จากการทำของเล่นง่าย ๆ ไปจนถึงของใช้ภายในบ้าน โดยให้พอเหมาะกับกำลังความสามารถของผู้เรียน¹ นอกจากนี้ก็ยังกำหนดกระบวนการเรียนการสอนไว้ในหมายเหตุทั่วไปซึ่งก็เช่นเดียวกับกระบวนการเรียนการสอนของหลักสูตรวิชาการฝีมือ

สื่อการสอน-การวัดและประเมินผล

ไม่ได้กำหนดไว้

หลักสูตรฉบับที่ 11 หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503

ใน พ.ศ. 2503 ได้มีคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ 2 ฉบับคือคำสั่งที่ วก.404/2503 และ วก.405/2503 เรื่องให้ใช้หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น และประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 เพื่อให้เป็นไปตามแผนการศึกษาชาติ โดยในปีการศึกษา 2504 นั้น ให้ใช้หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2503 เฉพาะในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และให้ใช้หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 เฉพาะในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5² สาระสำคัญของหลักสูตรการงานอาชีพในหลักสูตรทั้งสองฉบับนี้มีดังนี้

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรชั้นประถมศึกษา พุทธศักราช 2498, หน้า 70.

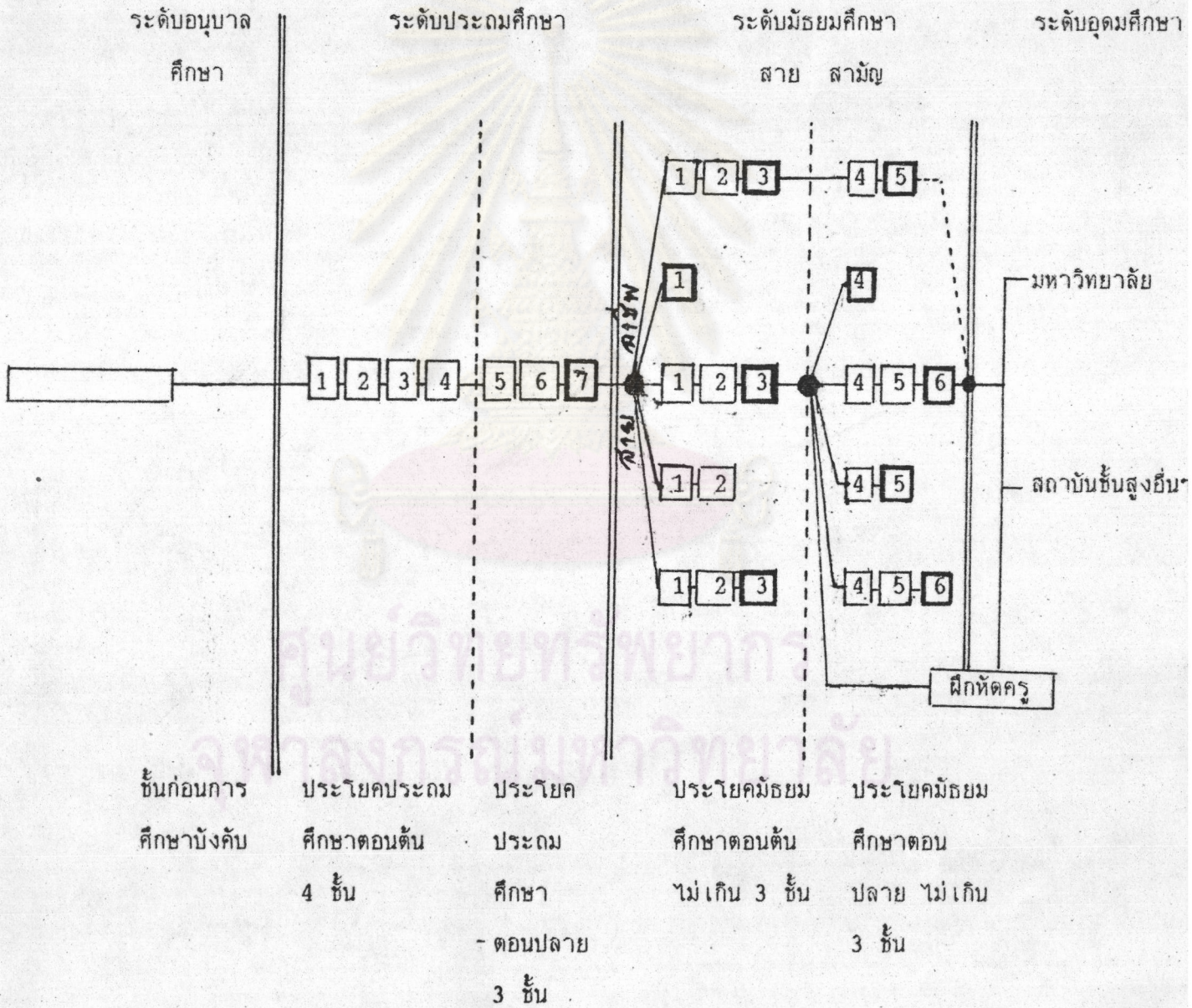
² กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503 พิมพ์ครั้งที่ยี่สิบสี่ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2518), หน้า 6.

แผนภูมิที่ 3

แผนภูมิแสดงระบบการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503

เกณฑ์อายุมาตรฐาน

3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

□ จบประโยคที่พึงออกประกอบอาชีพได้

หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503

วิชาการงานอาชีพในหลักสูตรฉบับนี้ เรียกว่า "ศิลปปฏิบัติ" ซึ่งอยู่ในหมวดศิลปศึกษา นอกจากนี้หลักสูตรยังได้กำหนดไว้ว่าหากโรงเรียนใดจะสอนวิชาการงานอาชีพประเภทหัตถศึกษา หรือวิชาภาษาอื่น ก็อาจกระทำได้โดยให้เพิ่มอัตราเวลาเรียนขึ้นสัปดาห์ละ 5 ชั่วโมง โดยได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ¹ ส่วนหลักสูตรศิลปปฏิบัติในหมวดศิลปศึกษามีสาระสำคัญดังนี้

ความมุ่งหมาย

ความมุ่งหมายเฉพาะของวิชาศิลปปฏิบัติ นั้น มีได้กำหนดไว้ในหลักสูตร คงมีแต่ความมุ่งหมายของหมวดศิลปศึกษา ซึ่งรวมวิชาวาดเขียน ศิลปปฏิบัติ และขับร้องเข้าด้วยกัน โดยหลักสูตรกำหนดไว้ว่า การสอนศิลปศึกษานั้นมีความมุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ความสามารถ และเจตคติ พอเหมาะสมกับวัยดังต่อไปนี้

1. ให้เด็กได้แสดงความรู้สึกรักคิด ความสนใจและความถนัดตามธรรมชาติ โดยเสรี
2. ให้รู้จักใช้ศิลปะเพื่อส่งเสริมความเจริญทางด้านจิตใจและอารมณ์
3. ให้มีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรมในชีวิตประจำวันของบุคคลและชุมชน ให้มีความชื่นชมและรู้คุณค่าในศิลปะของชาติ
4. ให้รู้สึกชื่นชม และซาบซึ้งในความงามของธรรมชาติด้านต่าง ๆ คือ สี เสียง ฯลฯ ให้เป็นผู้มีความเจริญทางจินตนาการ
5. ให้รู้จักใช้ศิลปะเพื่อความเพลิดเพลิน ร่าเริง และผ่อนคลายอารมณ์ในเวลาว่าง
6. ให้รู้หลักเบื้องต้นของศิลปะในการออกแบบ เลือกลี สีสัน ตกแต่ง และกลวิธีอื่น ๆ อันเป็นมูลฐานของการแสดงทางศิลปะและการตัดสินใจ
7. ให้รู้จักฟังเพลง ร้องเพลง ฟ้อนรำ ฟังและเล่นดนตรีพอสมควร
8. ให้รู้จักสำรวจและประเมินค่าของที่ทำขึ้นเอง หรือที่ผู้อื่นสร้างขึ้นและหาทางทำให้งานของตนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503,

9. ำให้รู้จักใช้ความรู้ทางศิลปะ เป็น เครื่องช่วยในการ เรียนวิชาอื่น ๆ ตาม
หลักสูตร
10. ำให้นักเรียนรู้และ เข้าใจที่มาของศิลปะไทยและศิลปะที่ เป็นของต่างประเทศ ¹

เนื้อหาวิชา

วิชาศิลปะปฏิบัติในหมวดศิลปศึกษา ของหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2503 มี

เนื้อหา ดังนี้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

1. การตัด ฉีก พับ หรือปะกระดาษสีต่าง ๆ ำให้เป็นรูปตามความนึกคิดหรือที่เห็น
ว่าสวยงาม
2. การส่งเสริมให้เด็กรู้จัก เลือก รวบรวมภาพ หรือแสดมภ์เพื่อทำสมุดภาพ และ
ช่วยกันตกแต่งห้องเรียน ป้ายข่าวสารด้วยภาพหรืองานที่ทำเสร็จแล้ว หรืออาจให้ช่วยกันทำถ้ำมอง
และภาพผนังตามความ เหมาะสมกับวัย
3. การปั้นดินหรือวัสดุอื่น ๆ เป็นรูปคน สัตว์ หรือสิ่งของต่าง ๆ ตามความ
นึกคิดของตน
4. การพิมพ์แบบด้วยแม่พิมพ์ที่เป็นตัวอักษร ภาพสัตว์หรือลวดลายต่าง ๆ โดย
ใช้ลู่ มันทเทศ มะละกอ ไม้เนื้ออ่อนเป็นแม่พิมพ์ หรืออาจใช้วัสดุอื่น เช่น จุก ขวด ฝาน้ำอัดลม และ
ดินสอแทนแม่พิมพ์ด้วยก็ได้
5. การให้เด็กรู้จักใช้กรรไกร ด้าย เข็ม แป้งเปียก ตัดกระดาษ เย็บผ้า และ
ปะกระดาษ ตามลำดับ
6. การประดิษฐ์ของเล่นหรือของใช้ด้วยวัสดุพื้นเมือง หรือเศษของเหลือใช้
ต่าง ๆ เช่น ทำเรือด้วยกาบมะพร้าว ทำตุ๊กตาด้วยเศษผ้าหรือฟางข้าว
7. การให้เด็กนำความรู้ทางศิลปะไปใช้ในางานง่าย ๆ เช่น การรักษาและ
ตกแต่งห้องเรียน การปลูกไม้ประดับ การเลี้ยงสัตว์ ฯลฯ

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503,
หน้า 5-6.

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

1. การส่งเสริมให้เด็กสะสมและรวบรวมภาพเป็นงานอดิเรก และแสดงออกทางสร้างสรรค์ เช่น การตกแต่งห้องเรียน โรงเรียน บ้าน เป็นต้น
2. การปั้นดินหรือวัสดุอื่น ๆ เป็นรูปคน สัตว์ หรือสิ่งของต่าง ๆ
3. การส่งเสริมให้ประดิษฐ์เครื่องเล่น เครื่องใช้ ด้วยวัสดุพื้นเมือง เช่น ใบมะพร้าว ใบเตย ใบลาน ไม้ไผ่ หวาย กก และการใช้เศษไม้จริงประกอบเป็นวัตถุง่าย ๆ
4. การนำความรู้ทางศิลปะไปใช้ในงานต่าง ๆ เช่น การรักษา และตกแต่งห้องเรียน การปลูกไม้ประดับ การเลี้ยงสัตว์ ฯลฯ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1. การประดิษฐ์ด้วยกระดาษให้เป็นรูปคล้ายของจริง เช่น หน้าคน สัตว์ และต้นไม้
2. การทำภาพกระดาษตั้ง โดยนำภาพจากที่อื่นหรือเขียนขึ้น แล้วนำมาติดบนกระดาษแข็ง
3. อาจจะแยกสอนงานเหล่านี้ให้เหมาะกับเพศ ความต้องการและความถนัดของผู้เรียน เช่น การเย็บ ปัก ถัก ร้อย งานใบตอง การประกอบอาหาร การจักสาน ถัก ทอ และงานช่างไม้เบื้องต้น เพื่อประดิษฐ์ของเล่น เครื่องใช้ที่มีประโยชน์มากขึ้น
4. การปั้นดิน หรือวัสดุอื่น ๆ ให้มีรูปลักษณะสวยงามยิ่งขึ้น หรืออาจทำเป็นเครื่องปั้นดินเผา
5. การสลักไม้เนื้ออ่อน เป็นรูปตามต้องการ
6. ส่งเสริมความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ด้วยการประดิษฐ์เศษวัสดุ เช่น ไม้ หน่อไม้ และกล่องกระดาษประกอบ เป็นรูปสัตว์
7. การนำความรู้ทางศิลปะไปใช้ในงานง่าย ๆ เช่น การตกแต่ง การสลักผัก การทำสวนดอกไม้ ฯลฯ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1. การประดิษฐ์ด้วยกระดาษให้ประณีตสวยงามยิ่งขึ้น โดยให้ทำกล่องภาพสามมิติ จากกล่องกระดาษหรือลังไม้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับบทเรียน
2. การประดับกระดาษเป็นภาพต่าง ๆ ตามแบบประดับมุกหรือกระจก โดยใช้ผืนกด้วยชั้นกระดาษเล็ก ๆ รูปต่าง ๆ เช่น สี เหลี่ยม สามเหลี่ยม หรือจะใช้เศษผ้า เศษวัสดุแทนก็ได้

3. ำให้รู้จักจัดกระบะทราย เป็นเรื่องราวจากบทเรียนหรือจากความรู้สึกนึกคิด
4. การส่งเสริมให้เด็กประดิษฐ์สิ่งของที่ำใช้ประโยชน์ได้ และมีความงดงามในแง่ศิลปะ โดยำให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น อาจเป็นการทำเครื่องปั้นดินเผา การแกะสลัก การจักสาน การถักหรือทอ การมัดกริเบื้องต้น และการช่างไม้เบื้องต้น
5. การนำความรู้ทางศิลปะไปใช้ในางานง่าย ๆ เช่น การตกแต่ง การจัดบ้านเรือน ฯลฯ ¹

อัตราเวลาเรียน

หมวดศิลปศึกษาทั้งหมดเรียนสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง ไม่แยกเวลาเรียนเป็นรายวิชา ²

กระบวนการเรียนการสอน

หลักสูตรฉบับนี้มิได้กำหนดไว้เป็นรายวิชา คงเขียนไว้แต่กระบวนการเรียนการสอนของหมวดศิลปศึกษา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. สอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก กล่าวคือ ในตอนต้นครูจัดท้าววัสดุต่าง ๆ เพื่อให้เด็กใช้สำหรับแสดงความคิดออกมาอย่างกว้างขวาง พร้อมทั้งแนะนำให้เด็กอธิบายงานทางศิลปะซึ่งตนแสดงออกมาด้วย เมื่อเด็กเติบโตพร้อมที่จะรับแบบแผนอันถูกต้องแล้ว ครูจึงสอนแบบแผนให้ในภายหลัง
2. สอนให้เด็กรู้จักประเมินผลงานที่ผลิตขึ้น โดยร่วมกันพิจารณาถึงความงาม ความหมาย และความมุ่งหมายของผลงานนั้นอย่างตรงไปตรงมา เพื่อให้เด็กรู้สึกซาบซึ้งในรสของศิลปะ
3. เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีกิจนิสัยอันดี ครูควรส่งเสริมและปลูกฝังให้เด็กมีนิสัยในการประหยัด การเก็บ รักษาความสะอาด ตลอดจนความเป็นระเบียบและสวยงาม ³

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503, หน้า 51-54.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 45-46.

นั้นมีดังนี้

ส่วนกระบวนการเรียนการสอนเฉพาะของวิชาศิลปะปฏิบัติ ซึ่งสรุปได้จากเนื้อหาวิชา

1. สอนให้เหมาะกับเพศ ความต้องการและความถนัดของเด็ก
2. ส่งเสริมให้รู้จักทำสิ่งของที่ใช้ประโยชน์ได้และมีความงดงามในแง่ของศิลปะ
3. สอนให้เหมาะกับสภาพท้องถิ่น
4. ส่งเสริมให้เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก
5. สอนโดยเน้นความประหยัด ความสามารถของเด็ก และความเหมาะสมของ

ท้องถิ่น ¹

สื่อการสอน-การวัดและประเมินผล

สาระสำคัญทั้งสองส่วนของหลักสูตรนี้ หลักสูตรมิได้กำหนดไว้ให้ แต่ให้เจ้าหน้าที่ทางการศึกษาของแต่ละภาคการศึกษาซึ่งดำเนินการจัดทำประมวลการสอน เลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503

วิชาการงานอาชีพในหลักสูตรฉบับนี้มีชื่อ เรียกว่าหมวดหัตถศึกษา ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

ความมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้ใช้มือ และเครื่องมือในการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ตามกำลังวัยและความสามารถ เป็นการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในทางกาย อารมณ์ และสังคมพร้อมกันไป ทั้งให้เด็กได้บำเพ็ญกิจ ทักษะ และความสามารถของตนไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และประกอบการเรียนวิชาอื่น ๆ นอกจากนั้นกิจกรรมทางหัตถศึกษา จะแสดงให้เห็นแนวความสนใจและความถนัดของเด็กในการเตรียมอาชีพได้อีกด้วย ²

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503, หน้า 45-46.

² กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 (พระนคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2503) หน้า 41.

เนื้อหาวิชา

เนื้อหาวิชาที่เรียนมีให้เลือกแตกต่างกัน 2 ประเภท ประเภทหนึ่งต้องเลือกเรียนติดต่อกัน 3 ปี อีกประเภทหนึ่งเป็นงานสำเร็จรูปในปีเดียว แขนงหนึ่งมีเวลาเรียนหลักสูตรละ 2 ชั่วโมง ฉะนั้นโรงเรียนจึงต้องเลือก 3 หรือ 4 แขนง ในปีหนึ่ง ๆ ถ้าในปีแรกได้เลือกเรียนแขนงวิชาใดในประเภท ก. แล้ว จะต้องเรียนแขนงนั้น ๆ ในปีต่อไป สำหรับแขนงวิชาต่าง ๆ ที่เลือกเรียนมีดังนี้

- ก. ประเภทที่ต้องเรียนติดต่อกัน 3 ปี ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงประถมศึกษาปีที่ 7
1 การเกษตร	2 การเรือน	3 การเขียนแบบ
4 งานไม้	5 งานปูน	6 การประมง
- ข. ประเภทที่เรียนในปีเดียว จะเป็นปีใดก็ได้
1 การทำนา	2 การปลูกพืชไร่	3 การทำสวนผัก
4 การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ	5 การทำสวนผลไม้	6 การทำสวนยางพารา
7 การเลี้ยงสัตว์เล็ก	8 การเลี้ยงสัตว์ใหญ่	9 การเลี้ยงปลา
10 การเลี้ยงไหม	11 การเย็บปักถักร้อย	12 งานเสื้อผ้า
13 การประดิษฐ์ดอกไม้ใบตอง	14 การประดิษฐ์ของชำร่วยและเครื่องเล่น	
15 งานประดิษฐ์เศษวัสดุเหลือใช้หรือวัสดุที่มีในท้องถิ่น		
16 งานโลหะ	17 งานสาน	18 งานประดิษฐ์ไม้ไผ่
19 งานจักทอ	20 งานแกะสลักไม้	21 งานปั้น
22 งานเครื่องปั้นดินเผา	23 งานหนัง	24 งานไฟฟ้า

หากโรงเรียนใดจะเลือกสอนหัตถศึกษาแขนงอื่นนอกจากนี้ อาจเสนอหลักสูตรเพื่อขออนุมัติจากกรมเจ้าสังกัดได้¹

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503,

อัตราเวลาเรียน

หมวดหัตถศึกษาเรียนสัปดาห์ละ 8 หรือ 6 ชั่วโมง คือถ้าหากเรียนภาษาอังกฤษ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง ต้องเรียนหัตถศึกษา 8 ชั่วโมง หากเรียนภาษาอังกฤษ 5 ชั่วโมงต้องเรียน หัตถศึกษา 6 ชั่วโมง ¹

กระบวนการเรียนการสอน

เน้นในด้านส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ซึ่งมีข้อควรคำนึงในการสอนดังนี้

1. ให้ความรู้จักเลือกและปรับปรุงคุณภาพของวัสดุในท้องถิ่น ที่อาจนำมาประดิษฐ์ ัดแปลงให้เป็นประโยชน์
2. ให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และทัศนคติที่ดีต่อการทำงานด้วยมือ
3. ให้นิยัรักการทำงานด้วยความขยัน ประณีต และมีระเบียบ
4. ฝึกกิจนิสัยอันดี รู้จักวางแผนโครงการ จัดระเบียบงาน และวัดผลปรับปรุง งานให้ดียิ่งขึ้น
5. ให้ความรู้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ทั้งวิธีใช้ที่ถูกต้อง เก็บรักษา และซ่อมแซม
6. ให้ความรู้จักริเริ่มและสร้างสรรค์
7. ให้ความรู้รักษาสุขภาพ และความปลอดภัยในเวลาปฏิบัติงาน และในการใช้ เครื่องมือ
8. ให้ความรู้ประหยัดเวลา แรงงาน และวัสดุในการผลิต โดยคำนึงถึงประโยชน์ ในการใช้สอย และใช้สิ่งทีผลิตให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า
9. ให้ความรู้จักใช้หัตถศึกษา ให้ความสัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ
10. ให้ความรู้จักใช้เวลาว่างหาความเพลิดเพลินในงานหัตถศึกษา และภูมิใจในสิ่งที่ ตนสามารถผลิตขึ้นได้ตามความถนัด
11. ให้ความรู้คุณค่าของการผลิต และนิยมใช้ผลิตผลภายในประเทศ

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503, หน้า 4.

12. ให้รู้คุณค่าของความมั่งคั่งและศิลปะ และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทาง
 หัตถศึกษา
13. ให้สามารถใช้ความรู้ทางหัตถศึกษาเพื่อเศรษฐกิจของครอบครัว
14. ให้รู้จักทำงานเป็นคณะ และร่วมมือรับผิดชอบ ¹

สื่อการสอน

ไม่ได้กำหนดไว้ แต่ครูในท้องถิ่นต่าง ๆ อาจใช้ประมวลการสอน และคู่มือการสอน
 ที่ทางภาคการศึกษาได้จัดทำขึ้นตามความเหมาะสม

การวัดและประเมินผล

หลักสูตรไม่ได้กำหนดไว้ คงให้เป็นไปตามประมวลการสอนที่ภาคการศึกษาจัดทำขึ้น

หลักสูตรฉบับที่ 12 หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

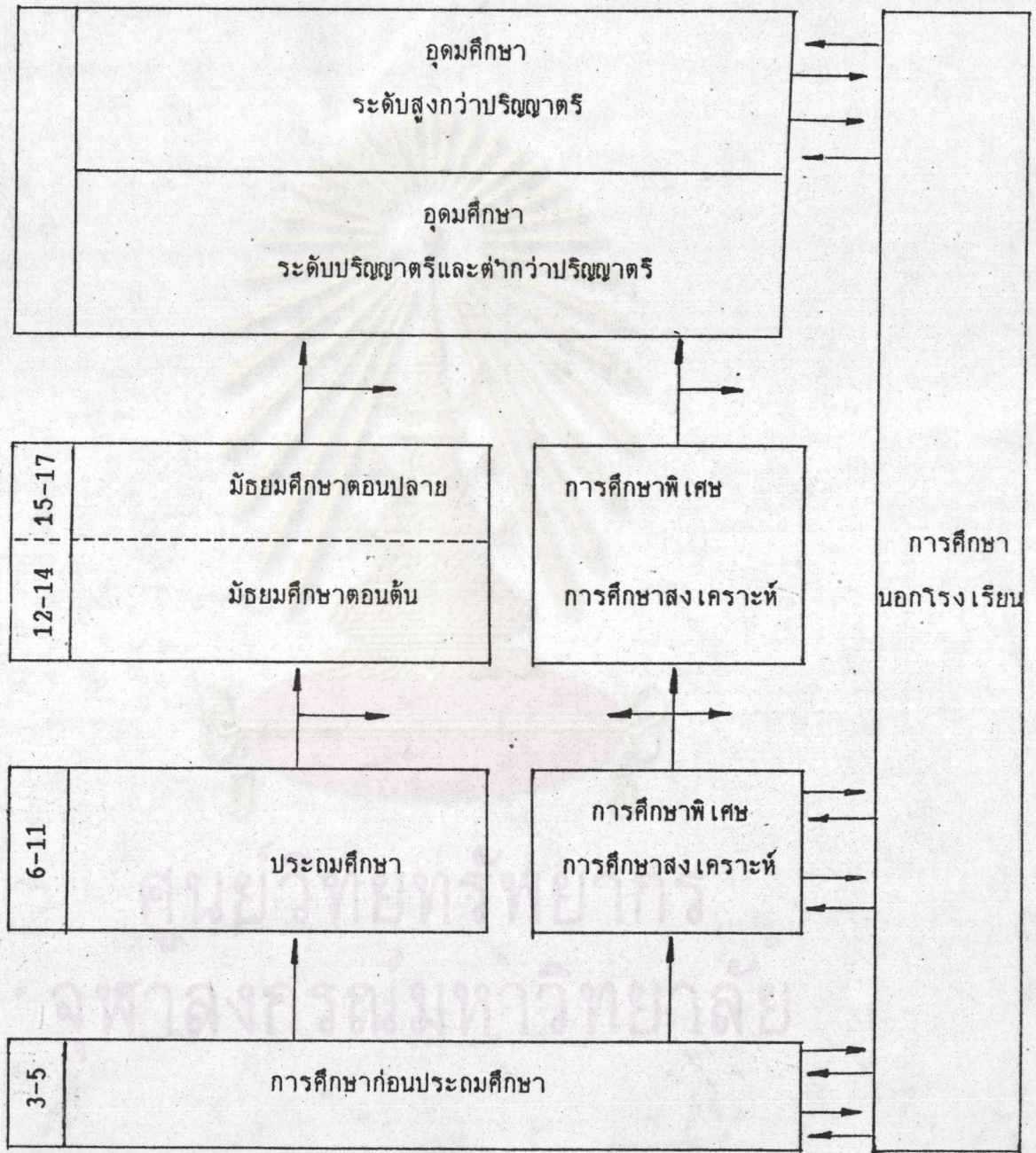
ใน พ.ศ. 2520 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้มีการใช้หลักสูตรประถมศึกษาฉบับ
 ใหม่ ชื่อว่าหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 แทนหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503
 เพื่อให้สอดคล้องกับระบบการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 และให้สอดคล้อง
 กับนโยบายการจัดการศึกษาและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตลอดจนสภาพและการ
 เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี และวิชาการสาขาต่าง ๆ ² โดยเริ่ม
 ใช้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2521 เป็นต้นไป ชั้นอื่น ๆ ก็ให้ทยอยใช้ในปี
 การศึกษาดัดไปจนครบทุกระดับชั้น ส่วนระดับชั้นที่ยังมิได้ใช้หลักสูตรประถมศึกษาฉบับใหม่ ก็ยังคง
 ใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 เช่นเดิม จนถึงปีการศึกษา 2526 จึงใช้หลักสูตร
 ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ครบหมดทุกชั้น

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503,
 หน้า 41.

² กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521, พิมพ์ครั้งที่ 2.
 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2525), หน้า จ.

แผนภูมิที่ 4

แสดงระบบการศึกษา ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520

อายุโดยประมาณ

ที่มา แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520

หลักสูตรประถมศึกษาระดับนี้ มีลักษณะการจัดเนื้อหาวิชาแตกต่างจากหลักสูตรประถมศึกษาระดับก่อน ๆ ตรงที่แบ่งเนื้อหาวิชาเป็นกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมี 4 กลุ่ม คือ กลุ่มทักษะซึ่งประกอบด้วยวิชาภาษาไทย และคณิตศาสตร์ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ต่อมาใน พ.ศ. 2525 ก็ได้เพิ่มกลุ่มประสบการณ์อีก 1 กลุ่ม เป็น 5 กลุ่มประสบการณ์ กลุ่มประสบการณ์ใหม่ที่มีชื่อเรียกว่ากลุ่มประสบการณ์พิเศษว่าด้วยภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และวิชาอาชีพที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต โดยให้เลือกสอนอย่างใดอย่างหนึ่งเฉพาะในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ดังนั้น หลักสูตรการงานอาชีพในหลักสูตรประถมศึกษาระดับนี้จึงมีอยู่ใน 2 กลุ่มประสบการณ์ คือ กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพกับกลุ่มประสบการณ์พิเศษซึ่งว่าด้วยวิชาอาชีพที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต ซึ่งให้สอนตามเนื้อหารายละเอียดงานเลือกกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 สำหรับสาระสำคัญของหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในหลักสูตรฉบับนี้มีดังนี้

ความมุ่งหมาย

ความมุ่งหมายหรือที่เรียกว่าจุดประสงค์ของหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 มี 3 ระดับ คือ จุดประสงค์ทั่วไป จุดประสงค์เฉพาะ และจุดประสงค์การเรียนรู้หรือจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

จุดประสงค์ทั่วไป

1. ให้มีความรู้ความสามารถในการทำงานที่เป็นพื้นฐานของการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต
2. ให้สามารถแสวงหาความรู้ ปรับตัวให้เข้ากับสภาพที่เปลี่ยนแปลงในชีวิตประจำวันได้
3. ให้มีความรับผิดชอบ ขยัน อดทน ประหยัด ซื่อสัตย์ รู้จักพึ่งตนเอง มีวินัย รู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ
4. ให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานและเห็นคุณค่าในผลงานที่ทำ
5. ให้มีหลักในการทำงาน ทั้งงานอิสระและที่ทำร่วมกับผู้อื่นอันเป็นผลให้เกิดความเจริญส่วนตนและส่วนรวม
6. ให้มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพทั่วไป และมีความนิยมชมชอบ สนับสนุนการใช้จ่ายสินค้าไทย

7. ำให้สามารถผดุงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และขนบประเพณีที่ดั้งเดิมของไทย ¹

จุดประสงค์เฉพาะ เนื่องจากกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพในหลักสูตรประถมศึกษา-ศึกษา พุทธศักราช 2521 แบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็น 4 งาน คือ งานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์ และงานช่าง และงานเลือก (ใช้เฉพาะระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6) ดังนั้นจึงต้องมีจุดประสงค์เฉพาะของงานต่าง ๆ ดังกล่าว รายละเอียดของจุดประสงค์เฉพาะของงานทั้ง 4 งานมีดังนี้

งานบ้าน

1. เพื่อปลูกฝังนิสัยให้รักการทำงาน ประหยัด อดทน รู้จักพึ่งตนเอง และขยันหมั่นเพียรในงานบ้าน
2. เพื่อแบ่งเบาภาระการทำงานบ้านของผู้ปกครอง
3. เพื่อให้มีความรู้และสามารถใช้เครื่องใช้ในงานทำความสะอาดบ้าน และเครื่องใช้ในงานอื่น ๆ ตลอดจนการเก็บรักษาอย่างถูกต้อง
4. เพื่อให้สามารถปรุงอาหารคาว หวาน เครื่องดื่มประเภทน้ำผลไม้ตามสภาพท้องถิ่น เก็บรักษาและถนอมอาหารอย่างง่าย ๆ ได้
5. เพื่อให้มีความรู้และสามารถเลือกเครื่องแต่งกายที่เหมาะสมกับตนเองและฤดูกาล เทศะ
6. เพื่อให้มีความรู้และความสามารถในการตัด เย็บ เบื้องต้น ซักรีด และซ่อมแซมเครื่องแต่งกายของตนได้ ²

งานเกษตร

1. เพื่อให้มีทักษะและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน เกษตรที่ทันสมัย
2. เพื่อให้มีความรู้และสามารถใช้เครื่องมือเกษตรอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อสร้างเสริมความสามารถ ความถนัด และความสนใจในการเรียนรู้และปฏิบัติงาน เกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ
4. เพื่อสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานและวางพื้นฐานในการประกอบอาชีพเกษตร

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521, หน้า 297.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 298.

5. เพื่อให้มีความขยัน อดทน มีวินัย และมีความรับผิดชอบในการทำงานให้สำเร็จ
6. เพื่อให้นำความรู้ทางการเกษตรที่ได้รับจากโรงเรียนไปพัฒนาครอบครัวและท้องถิ่นของตน
7. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่องานเกษตร ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ¹

งานประดิษฐ์และงานช่าง

1. เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการเลือกวัสดุที่จะนำมาประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ สำหรับใช้ในชีวิตประจำวัน
 2. เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการเลือกและใช้เครื่องมือให้เหมาะสมกับงานต่าง ๆ ตลอดจนรู้จักเก็บรักษา บำรุงและซ่อมแซม
 3. เพื่อให้มีความสามารถในการทำงานอย่างมีขั้นตอน เป็นระเบียบ ประหยัด ประหยัด และปลอดภัย
 4. เพื่อให้รู้จักคิดประดิษฐ์งานที่สามารถจะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มพูนรายได้
 5. เพื่อให้รู้จักใช้ความรู้เกี่ยวกับงานฝีมือและแรงงานสำหรับ เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ
 6. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่องานประดิษฐ์และงานช่าง ²
- #### งานเลือก
1. เพื่อส่งเสริมทักษะและวางรากฐานในการประกอบอาชีพให้เหมาะสมกับความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน
 2. เพื่อส่งเสริมพื้นฐานของการทำงาน และประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
 3. เพื่อส่งเสริมและวางพื้นฐานในการทำงาน โดยเฉพาะการยกระดับงานช่างของท้องถิ่นให้มีมาตรฐานดีขึ้น

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521, หน้า 315.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 325.

4. เพื่อเป็นการวางรากฐานในการพัฒนาคุณภาพแรงงานของท้องถิ่น โดยเฉพาะ การเกษตรของท้องถิ่น ให้นำสอดคล้องกับการพัฒนา เศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศ

5. เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในด้านอาหาร โภชนาการ การเลี้ยงดู เด็ก การแต่งกาย ให้นำมาตรฐานดีขึ้น ¹

จุดประสงค์การเรียนรู้

เป็นจุดประสงค์ที่ให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ หลังจากเรียนเนื้อหาวิชาใน งานใดงานหนึ่งจบลง ทำให้ผู้สอนทราบว่าผู้เรียนได้อะไรจากการเรียนใน เนื้อหานั้นมากน้อยเพียง ใด ซึ่งก็เท่ากับเป็นการประเมินผลการ เรียนการสอนไปด้วยในตัว และจะช่วยให้ผู้สอนซ่อม เสริม (สำหรับนักเรียนที่ยังไม่สามารถแสดงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้) สอนได้ อย่างถูกต้อง จุดประสงค์ชนิดนี้จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ตัวอย่างของ จุดประสงค์การเรียนรู้ เช่น

จุดประสงค์การเรียนรู้ของวิชางานบ้าน ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 เรื่องการ จัดบ้านและบริการในบ้านมีว่า

1. ช่วยมัด กวาด เช็ดถูได้
2. ใช้น้ำและ เก็บรักษา เครื่องใช้ที่ทำความสะอาดได้
3. ช่วยงานบางอย่างของสมาชิกภายในบ้านได้
4. ต้อนรับและสนทนากับแขกที่มาเยี่ยมบ้านได้
5. ช่วยบริการในการรับประทานอาหารสำหรับครอบครัวได้
6. ช่วยล้างแก้วน้ำ และจานชามได้ ²

ส่วนจุดประสงค์การเรียนรู้ในงานแขนงอื่น ๆ ของระดับชั้นอื่น ๆ ก็มีลักษณะเช่น เดียวกัน กล่าวคือมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาและกิจกรรม และสามารถแสดงออกในลักษณะของ พฤติกรรมที่มองเห็นได้

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521, หน้า 337.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 229.

เนื้อหาวิชา

ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 มีเนื้อหาให้เรียน 3 แขนง คือ งานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์และงานช่าง สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 นั้น นอกจากเรียนงานดังกล่าวซึ่งเป็นงานพื้นฐานเช่นเดียวกับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 แล้ว ยังต้องเรียนงานเลือก ซึ่งจัดขึ้นเพื่อเพิ่มเติมงานพื้นฐานสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ให้เข้มข้นยิ่งขึ้น เพื่อปูพื้นฐานในด้านอาชีพแก่ผู้เรียน หรือเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมสำหรับการประกอบอาชีพในอนาคตต่อไป โดยงานเลือกนี้หลักสูตรได้กำหนดไว้ 5 แขนง ได้แก่ งานบ้าน งานเกษตร งานช่างประดิษฐ์ งานช่าง และงานอาชีพอื่น ๆ¹ ดังนั้น เนื้อหาวิชาการทำงานอาชีพในหลักสูตรฉบับนี้จึงประกอบด้วย งาน 2 งาน คือ งานพื้นฐานและงานเลือก งานพื้นฐานนั้นเรียนติดต่อกันตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ส่วนงานเลือกเรียนเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เท่านั้น

งานพื้นฐาน ประกอบด้วย งานบ้าน งานเกษตร และงานประดิษฐ์และงานช่าง

งานบ้าน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2

1. การจัดบ้านและบริการในบ้าน
2. ความสัมพันธ์ของการทำงานในครอบครัว
3. เสื้อผ้าและการแต่งกาย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4

1. การจัดบ้านและบริการในบ้าน
2. ความสัมพันธ์ของการทำงานในครอบครัว
3. การประกอบ ปรุง จัด และถนอมอาหาร
4. มารยาทในการรับประทานอาหาร
5. เสื้อผ้าและการแต่งกาย

¹ กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, เนื้อหาสาระและเรียงงานเลือกกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6, พิมพ์ครั้งที่ 2. (นนทบุรี: สมพรการพิมพ์, 2523), หน้าคานา.

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6

1. การจัดบ้านและบริการในบ้าน
2. การประกอบปรุงอาหารและถนอมอาหาร
3. เลื้อยผ้าและการแต่งกาย
4. การเลี้ยงเด็ก ¹

งานเกษตร

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2

1. การเตรียมดินสำหรับการเพาะเมล็ด
2. การเพาะเมล็ด
3. การปลูกและบำรุงรักษาผักและไม้ดอกไม้ประดับ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4

1. เครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรประเภทต่าง ๆ วิธีใช้และการดูแลรักษา
2. การปลูกพืชชนิดต่าง ๆ
3. อาหารและการบำรุงรักษา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6

1. เครื่องมือและอุปกรณ์เกษตร
2. การขยายและการคัดเลือกพันธุ์พืช
3. การปลูกและบำรุงรักษาพืช
4. การเก็บเกี่ยวพืชผลและการใช้ส่วนที่เหลือจากการเก็บเกี่ยวให้เป็น

ประโยชน์

5. ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยอนินทรีย์ ²

งานประดิษฐ์และงานช่าง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2

1. งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุและเศษวัสดุ

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521, หน้า 229-312.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 317-324.

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4

1. งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุและ เศษวัสดุ
2. งานสาน
3. งานใบตอง
4. งาน เย็บปัก
5. งานถักร้อย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6

1. งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุและ เศษวัสดุ
2. งานแกะสลัก
3. งานดอกไม้
4. งานใบตอง
5. งานร้อยมาลัยแบบง่าย ๆ ¹

งานเลือก ประกอบด้วยงานต่าง ๆ 5 แขนงคือ งานช่าง งานช่างประดิษฐ์ งานเกษตร งานบ้าน และงานอาชีพอื่น ๆ ตามความสนใจของท้องถิ่น

งานช่าง มีงานต่าง ๆ 16 งานคือ

1 งานเขียนแบบ	2 งานไม้	3 งานปูน	4 งานโลหะ
5 งานไฟฟ้า	6 งานวิทยุ	7 งานพิมพ์	8 งานหนัง
9 งานถักทอ	10 งานสาน	11 งานเครื่องเงิน	
12 งานเครื่องปั้นดินเผา	13 งานแกะสลัก	14 งานเครื่องยนต์เบื้องต้น	
15 งานทาสี	16 งานตัดผม		

งานช่างประดิษฐ์ มีงานต่าง ๆ 5 งานคือ

1 งานประดิษฐ์ของชำร่วย	2 งานประดิษฐ์เศษวัสดุ
3 งานประดิษฐ์ไม้ไผ่	4 งานดอกไม้ใบตอง
5 งานประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง	

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521, หน้า 326-336.

งานเกษตร มีงานต่าง ๆ 13 งานคือ

1 การทำสวนผัก	2 การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ
3 การปลูกพืชไร่	4 การทำสวนผลไม้
5 การเลี้ยงสัตว์น้ำและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ	6 การเลี้ยงสัตว์ปีก
7 การเลี้ยงสัตว์เล็ก	8 การเลี้ยงสัตว์ใหญ่
9 การเลี้ยงสัตว์เลื้อยคลาน	10 การประมง
11 การทำนา	12 การทำไร่นาสวนผสม
13 การเกษตรอื่น ๆ	

งานบ้าน มีงานต่าง ๆ 3 งานคือ

1 งานอาหารและโภชนาการ	2 งานเสื้อผ้า
3 งานการเลี้ยงเด็ก	

งานอาชีพอื่น ๆ ตามความสนใจของท้องถิ่น มีงานต่าง ๆ 3 งานคือ

- 1 งานซื้อขายและบริการ
- 2 งานเสริมสวยและส่งเสริมความงาม
- 3 งานอุตสาหกรรมย่อยในท้องถิ่น ¹

ในการเลือกประเภทของงานแขนงต่าง ๆ นั้น หลักสูตรเสนอแนะว่าควรเลือกให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียน นอกจากนั้นโรงเรียนอาจเลือกสอนงานแขนงอื่นนอกเหนือจากที่หลักสูตรกำหนดได้ โดยขออนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ เป็นกรณีไป ²

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521, หน้า 338.

² เรื่องเดียวกัน.

อัตราเวลาเรียน *

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ร้อยละ 10 ของเวลาเรียนทั้งหมด

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ร้อยละ 20 ของเวลาเรียนทั้งหมด

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ร้อยละ 30 ของเวลาเรียนทั้งหมด

เนื่องจากหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 กำหนดช่วงเวลาเรียนเป็นคาบคาบหนึ่งๆใช้เวลา 20 นาที ในการจัดสอนนั้นก็ให้โรงเรียนหรือท้องถิ่นกำหนดช่วงเวลาเรียนเองตามความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ลักษณะ เนื้อหาและกิจกรรม และโดยที่เวลาเรียนในชั้นประถมศึกษา มีทั้งหมด 1,000 ชั่วโมงต่อปีในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 และ 1,200 ชั่วโมงต่อปีในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ดังนั้นเวลาเรียนของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ จึงมีดังนี้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 มี 100 ชั่วโมง หรือ 300 คาบ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 มี 200 ชั่วโมง หรือ 600 คาบ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 มี 300 ชั่วโมง หรือ 900 คาบ

สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ซึ่งต้องเรียนงานเลือกด้วยนั้น หลักสูตรกำหนดให้เรียนเฉพาะงานนี้ร้อยละ 10 ของเวลาเรียนในกลุ่มประสบการณ์นี้ จึงเหลือเป็นเวลาเรียนสำหรับงานบังคับหรืองานพื้นฐาน เพียงร้อยละ 20 ของเวลาเรียนทั้งกลุ่ม ดังนั้นเวลาเรียนของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 จึงแบ่งเป็นงานบังคับ 200 ชั่วโมง หรือ 600 คาบ และงานเลือก 100 ชั่วโมง หรือ 300 คาบ นอกจากนี้ยังกำหนดให้แบ่งเวลาเรียนงานบังคับหรืองานพื้นฐานในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ ป.1-6 ให้เท่า ๆ กันทั้ง 3 งาน เช่น ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 เวลาเรียนทั้งหมด 300 คาบ แบ่งเป็นงานบ้าน 100 คาบ งานเกษตร 100 คาบ งานประดิษฐ์และงานช่าง 100 คาบ เป็นต้น

* สรุปรจากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521, แผนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และเนื้อหารายละเอียดงานเลือกกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6.

แผนภูมิที่ 5แสดงโครงสร้างของกลุ่มกิจการงานและพื้นฐานอาชีพ

ชั้น	ร้อยละ	ช.ม./ (คาบ)	องค์ประกอบ/ เนื้อหาสาระ/ ลัดส่วน	
			งานพื้นฐาน+ต่อ เมือง	งาน เลือก
ป.1-2	10	100 (300)	1. งานบ้าน 100 คาบ 2. งานเกษตร 100 คาบ 3. งานประดิษฐ์และงานช่าง 100 คาบ	-
ป.3-4	20	200 (600)	1. งานบ้าน 200 คาบ 2. งานเกษตร 200 คาบ 3. งานประดิษฐ์และงานช่าง 200 คาบ	-
ป.5-6	30	300 (900)	1. งานบ้าน 200 คาบ 2. งานเกษตร 200 คาบ 3. งานประดิษฐ์และงานช่าง 200 คาบ	1. งานบ้าน 2. งานเกษตร 3. งานช่างประดิษฐ์ } 300 4. งานช่าง } คาบ 5. งานอาชีพอื่น ๆ }

ที่มา ดัดแปลงจากโครงสร้างหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในเอกสาร
ประกอบคำบรรยายเรื่องกลุ่มกิจการงานและพื้นฐานอาชีพของ ดร. วิลาวัลย์ จรรย์ยานนท์ และตรวจสอบ
จากแผนการสอนกลุ่มกิจการงานและพื้นฐานอาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

กระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนที่เสนอแนะไว้ให้ในแผนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และแผนการสอนงานเลือกกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 แขนงงานต่าง ๆ นั้น นับว่าสนองหลักการของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในข้อที่ว่าเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต ¹ มากที่สุด เพราะเป็นการเสนอแนะให้ผู้สอนนำเทคนิคและวิธีสอนหลาย ๆ แบบมาใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาและกิจกรรม ตลอดจนวัยและความสามารถของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้และ นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ² การสอนนั้นควรสอนควบคู่กันทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนมีหลักในการทำงาน และเรียนรู้งานด้วยการทำจริง ³ นอกจากนี้ยังเสนอแนะว่าควรจัดการเรียนการสอนให้มีการสัมพันธ์กันภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุด ให้การเรียนนั้นสอดคล้องกับชีวิตจริง ผู้เรียนจะได้ประโยชน์และเห็นคุณค่าของงานที่ตนทำ เป็นการปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการเรียนกลุ่มนี้ ⁴ ส่วนการสอนงานเลือกแขนงต่าง ๆ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 นั้น เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงเป็นรายบุคคลให้มากที่สุด * โดยคำนึงถึงความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ความพร้อมของครูผู้สอน โรงเรียน ผู้ปกครอง ความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ทรัพยากร แหล่งวิทยากร และสถานประกอบอาชีพอิสระ ตลอดจนความสัมพันธ์

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2523, หน้า ๗.

² กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์คุรุสภา, 2528), หน้า 11.

³ กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, เนื้อหาสาระละเอียดงานเลือกกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6, หน้า ค.

⁴ กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, หน้า 11.

* สรุปรจาก "แผนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6" งานเลือก เล่มที่ 1-4.

ระหว่างแขนงงานที่เลือกกับงานพื้นฐาน เพื่อให้การเรียนการสอนงานที่เลือกเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด ส่วนการที่จะเลือกสอนงานต่าง ๆ นั้น โรงเรียนก็ควรสำรวจข้อมูลพื้นฐานดังกล่าวข้างต้น แล้วตั้งคณะกรรมการขึ้นพิจารณา จะเหมาะสมและรัดกุมกว่าครูผู้สอนตัดสินใจเลือกเอง¹

สำหรับวิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่หลักสูตรและแผนการสอนระดับชั้นต่าง ๆ เสนอแนะให้ใช้ตามความเหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาและกิจกรรม วัย และความสามารถของผู้เรียนนั้นได้แก่ การแบ่งกลุ่ม การศึกษาค้นคว้า การอภิปราย การสาธิต การศึกษานอกสถานที่ และการใช้ใบงาน ประกอบการปฏิบัติจริง เป็นต้น *

สื่อการสอน

สื่อการสอนในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพอาจแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ

1. สื่อที่ใช้เป็นเครื่องประกอบการเรียนการสอน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่สุดสำหรับการเรียนที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ตามลักษณะของประเภทและแขนงงานที่เรียนตลอดจนกิจกรรมที่เรียนในคาบเวลาหนึ่ง ๆ ซึ่งมีกำหนดและเสนอแนะไว้อย่างละเอียดในแผนการสอนของระดับชั้นต่าง ๆ และใบงานประกอบแผนการสอนนั้น ๆ

2. สื่อที่ช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้แก่ ใบงาน และใบความรู้ที่มีในแผนการสอนของทุกระดับชั้น สื่อประเภทนี้มีจุดประสงค์ในการใช้ดังนี้
ใบความรู้ มีไว้เพื่อช่วยครูผู้สอนให้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่จะสอน พอสังเขป ให้เกิดแนวทาง และความมั่นใจในการสอน² ใบความรู้จะมีอยู่ในภาคผนวกของแผนการสอนทุกเล่มและระดับชั้น

¹ กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ งานเลือก แขนงงานบ้าน-งานเกษตร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เล่มที่ 1, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2528), หน้า 19-20.

* สรุปรจาก แผนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6.

² กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, หน้า 12.

างงาน มีไว้เพื่อช่วยผู้สอนและผู้เรียน โดยางงานจะแสดงขั้นตอนของการทำงานแต่ละงานไว้ และมีประกอบอยู่ในแผนการสอนในบางแขนงงาน ซึ่งจะอำนวยความสะดวกให้ผู้สอนที่ไม่ล้นทัดในการสอนงานต่าง ๆ ได้สอนด้วยความมั่นใจยิ่งขึ้น

การวัดและประเมินผล *

การสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เน้นที่ภาคปฏิบัติหรือกระบวนการทำงาน จึงต้องใช้วิธีวัดและประเมินผลหลาย ๆ วิธีประกอบกัน เช่น

1. ตรวจสอบการปฏิบัติงาน โดยการสังเกตในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1 ลักษณะนิสัยในการทำงาน ได้แก่ ความสะอาด ประณีต สะอาด รอบคอบ ขยัน ประหยัด อดทน ความรับผิดชอบ และความร่วมมือกับกลุ่ม
- 1.2 ความสามารถในการทำงาน ได้แก่ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การเลือกวัสดุอุปกรณ์และการออกแบบ ความคล่องแคล่วและความปลอดภัยในการทำงาน ความประหยัดวัสดุและเวลา การทำงานถูกต้องตามขั้นตอนและเสร็จทันตามกำหนดเวลา ตลอดจนการนำทักษะและความรู้เดิมมาใช้ เป็นต้น
- 1.3 เจตคติต่อการทำงาน ได้แก่ ความสนใจ ตั้งใจ ความเอาใจใส่ในงานที่ทำ และการให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ เป็นต้น

2. ตรวจสอบผลงาน ซึ่งอาจใช้เกณฑ์ในการพิจารณาแตกต่างกันตามลักษณะของงานแขนงต่าง ๆ โดยอาจยึดหลักการต่อไปนี้ เช่น

- 2.1 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การออกแบบ
- 2.2 ขนาด ความเหมาะสม ประโยชน์ใช้สอย
- 2.3 ความประณีต สวยงาม ความสะอาด ความประหยัด
- 2.4 ความแข็งแรงทนทาน
- 2.5 การจำหน่าย
- 2.6 การบันทึกผลการปฏิบัติงาน

* สรุปรจาก แผนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และแผนการสอนงานเลือกกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6.

3. วัดความรู้ โดยการซักถาม สัมภาษณ์ เขียนรายงาน และการใช้แบบทดสอบอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างประกอบกันตามความเหมาะสมกับวัยและระดับชั้น

นับว่ากระบวนการวัดและประเมินผลของหลักสูตรการงานอาชีพ ในหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 เป็นไปอย่างละเอียดลออกว่าหลักสูตรการงานอาชีพในหลักสูตรประถมศึกษาฉบับใด ๆ ที่เคยมีมาในอดีต ซึ่งถ้าหากผู้สอนได้ใช้กระบวนการดังกล่าว เป็นแนวทางในการวัดและประเมินผลการเรียนกลุ่มประสบการณ์นี้แล้วก็จะทำให้การวัดและประเมินผล เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่ง

หลักสูตรวิชาอาชีพที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต

เป็นหลักสูตรการงานอาชีพที่จัดอยู่ในกลุ่มประสบการณ์พิเศษ ซึ่งจัดไว้สำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียนที่ไม่ได้เลือกสอนวิชาภาษาอังกฤษ โดยหลักสูตรกำหนดให้สอนตามเนื้อหารายละเอียดงาน เลือกรวมกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ตามสภาพและความเหมาะสมของท้องถิ่น ใช้เวลาเรียน 200 ชั่วโมง หรือ 600 คาบ ต่อปีการศึกษา ดังนั้นหากโรงเรียนใดเลือกสอนวิชาอาชีพที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตแทนวิชาภาษาอังกฤษ ก็จะทำให้เวลาเรียนวิชาการงานอาชีพในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ทั้งสองกลุ่มประสบการณ์มีจำนวนถึง 500 ชั่วโมง * จากเวลาเรียนทั้งหมด 1,200 ชั่วโมง ต่อปีการศึกษา ซึ่งนับว่าสูงมาก และหากผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพจากโรงเรียนแล้ว ก็น่าที่จะทำให้ผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษาที่มีได้เข้าศึกษาต่อ ได้นำประสบการณ์เกี่ยวกับการงานอาชีพเหล่านี้ ไปเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพได้จริง สมดังเจตนารมณ์ของหลักสูตร

นอกจากวิชาการงานอาชีพในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จะมีอยู่ในสองกลุ่มประสบการณ์ดังกล่าว ** แล้ว เนื้อหาวิชาที่เกี่ยวกับการงานอาชีพ ยังมีประกอบอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตอีกด้วยเป็นจำนวนไม่น้อย ดังเช่นเนื้อหาที่เกี่ยวกับเรื่องอาหารและการบริโภค เรื่องบ้านและชีวิตในบ้าน เรื่องการประกอบอาชีพ เรื่องสหกรณ์และการรวมกลุ่ม

* กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ มี 300 ชั่วโมง แบ่งเป็นงานพื้นฐานต่อเนื่อง 200 ชั่วโมงกับงานเลือก 100 ชั่วโมง รวมกับกลุ่มประสบการณ์พิเศษอีก 200 ชั่วโมง

** คือกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพกับกลุ่มประสบการณ์พิเศษ

เรื่องอุตสาหกรรมในครัวเรือน เรื่องผลิตผลจากพืช สัตว์ และธรรมชาติ เรื่องการใช้และสงวนทรัพยากร ตลอดจนเรื่องของพลังงานต่าง ๆ เป็นต้น ล้วนแต่เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการงานอาชีพทั้งสิ้น ทั้งเกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อม และโดยที่หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 นั้นใน เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวิชามาก ดังนั้นจึงได้กำหนดให้มีการบูรณาการกันระหว่างกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพกับกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในการเรียนบางเนื้อหา แทนที่จะแยกเรียนอิสระทั้งหมด การบูรณาการกันระหว่างสองกลุ่มประสบการณ์นี้มีมากในระดับชั้นต้น ๆ เช่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ส่วนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 นั้น มิได้กำหนดคาบเวลาในการบูรณาการไว้ คงให้ผู้สอนเลือกบูรณาการตามความเหมาะสม นอกจากนั้นผู้สอนอาจบูรณาการเนื้อหาวิชาการงานอาชีพกับกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยในเรื่องของจริยธรรมและคุณธรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ ก็จะทำให้เกิดผลดีหลายประการ นอกจากจะช่วยลดเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว ยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่าการเรียนในแต่ละกลุ่มประสบการณ์นั้น ล้วนเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันไม่สามารถแยกจากกันได้ เช่นเดียวกับในชีวิตจริงที่เราัมักจะพบกับเรื่องราวในแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สัมพันธ์ และต่อเนื่องกัน ไม่ตัดขาดจากกันเป็นส่วน ๆ ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของวิชาที่เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีจุดหมาย และเห็นประโยชน์ของการเรียน ทำให้การเรียนในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เมื่อได้สรุปสาระสำคัญของหลักสูตรการงานอาชีพในหลักสูตรประถมศึกษาฉบับต่าง ๆ แล้ว จึงเห็นได้ชัดว่าหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญต่อวิชาการงานอาชีพมากกว่าหลักสูตรประถมศึกษาฉบับใด ๆ

สรุปสาระสำคัญของพัฒนาการของหลักสูตรการงานอาชีพในระดับประถมศึกษา

หลักสูตรการงานอาชีพในระดับประถมศึกษา เริ่มมีพัฒนาการมาจากการกำหนดให้ครูสอนวิชาชีพตามความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ในหลักสูตรประถมศึกษาฉบับที่ 1 พ.ศ. 2435 ซึ่งเรียกว่ากฎพิภักด์สำหรับการศึกษาเป็นหลักสูตรในโรงเรียนมูลสามัญ ต่อมาจึงได้กำหนดให้มีหลักสูตรวิชาอาชีพประเภทช่างฝีมือ วิชาเพาะปลูกและวิชาค้าขาย ลงในหลักสูตรสามัญศึกษา ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454) หลังจากนั้นหลักสูตรการงานอาชีพก็ได้ถูกกำหนดให้เป็นวิชาบังคับในหลักสูตรประถมศึกษาทุกฉบับ โดยในระยะแรกนั้นหลักสูตรกำหนดเนื้อหาให้ชาย-หญิงเรียนต่างกัน แต่หลังจากหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2498 เป็นต้นมาจึงให้เรียนเนื้อหาเหมือนกันทั้งชายหญิง ส่วนสำคัญของหลักสูตรในแต่ละองค์ประกอบนั้นสรุปได้ดังนี้

ความมุ่งหมาย บางหลักสูตรจะกำหนดไว้หลายประการ ดังเช่นหลักสูตรประถมศึกษา ร.ศ.130 (2454) มีความมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนวิชาประเภทนี้ มีนิสัยชื่นชอบและรักการทำงาน ด้วยมือ มีความเป็นระเบียบ รู้จักสังเกต มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรู้ความชำนาญในการ ใช้เครื่องมือ และมีคุณธรรมต่าง ๆ แต่บางหลักสูตรก็กำหนดความมุ่งหมายไว้แต่เพียงสั้น ๆ เช่น หลักสูตรสามัญศึกษา ร.ศ. 131 (พ.ศ.2456) กำหนดไว้เพียงว่า ให้ผู้จบการศึกษามีความรู้และ ความรักในวิชาหาเลี้ยงชีพ สามารถใช้ประกอบอาชีพได้ และมีบางหลักสูตรที่มีได้กำหนดความ มุ่งหมายของวิชาไว้ ซึ่งได้แก่หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2480 ส่วนหลักสูตรที่จัดว่ากำหนดความ มุ่งหมายของวิชาการงานอาชีพไว้อย่างครอบคลุมและสมบูรณ์มากที่สุดก็คือ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

เนื้อหาวิชา ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับหัตถกรรม เกษตรกรรม และคหกรรม แต่ก็มี บางหลักสูตรที่มีเนื้อหาด้านพาณิชยกรรมด้วย ส่วนหลักสูตรที่จัดว่ามีรายละเอียดของงานต่าง ๆ ให้ เรียนมากที่สุดคือหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2464

อัตราเวลาเรียน บางหลักสูตรมิได้กำหนดไว้ บางหลักสูตรก็ใช้เวลาเรียนร่วมกับวิชา อื่น ส่วนหลักสูตรที่ให้เวลาเรียนในวิชาการงานอาชีพมากที่สุดคือหลักสูตรประถมศึกษา ร.ศ.131 (พ.ศ.2456) ซึ่งมีมากถึงสัปดาห์ละ 18 ชั่วโมงในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5

กระบวนการเรียนการสอน หลักสูตรบางฉบับมิได้กำหนดไว้ เช่น หลักสูตรประถมศึกษา ร.ศ. 131 (พ.ศ. 2456) และหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2480 สิ่งที่น่าจะเป็นเรื่องใหม่ของการ เรียนการสอน คือ การนำเรื่องของจิตวิทยามาใช้ในการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพใน หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2498 ที่ได้เสนอแนะให้ครูให้ความสนใจต่องานที่เด็กทำและรู้จักชื่นชม เด็ก เพื่อให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตน ส่วนหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2503 ก็ได้ เสนอแนะให้ครูสอนวิชาการงานอาชีพโดยยึดพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กและเน้นการบูรณาการ เข้ากับวิชาอื่น ๆ ซึ่งต่อมาก็ได้เน้นมากในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 นอกจากนี้ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ก็ยังเน้นให้ครูสอนวิชาการงานอาชีพโดยใช้เทคนิคและ วิธีสอนหลาย ๆ รูปแบบให้เหมาะสมกับลักษณะเนื้อหา วิชา และความสามารถของผู้เรียน เพื่อช่วย ให้ผู้เรียนคิด เป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

สื่อการสอน สื่อการสอนที่จะช่วยให้ครูสอนวิชาภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น หลักสูตรประถมศึกษาเกือบทุกฉบับมีใคร่ให้ความสำคัญมากนัก ยกเว้นหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ที่จัดและเสนอแนะสื่อการเรียนต่าง ๆ ทั้งประเภทที่เป็นเครื่องประกอบการเรียนการสอน เช่น วัสดุ และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ และสื่อที่ช่วยเพิ่มความมั่นใจในการสอนให้แก่ครู คือ ใบความรู้และใบงาน ซึ่งไม่เคยมีในหลักสูตรใด ๆ ก่อนหน้านี้

การวัดและประเมินผล ส่วนใหญ่หลักสูตรมิได้กำหนดไว้ ยกเว้นหลักสูตรสามัญศึกษาร.ศ.130 (พ.ศ.2454) หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2464 และหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งได้กำหนดให้มีการวัดและประเมินผลไว้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่ง

กล่าวได้ว่าสาระสำคัญในองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรการงานอาชีพในระดับประถมศึกษา เพิ่งจะมีครบบริบูรณ์ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 นี้เอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงพัฒนาการของหลักสูตรการงานอาชีพในระดับประถมศึกษา

ตารางที่ 1 ชื่อเรียกวิชาการงานอาชีพในหลักสูตรต่าง ๆ

หลักสูตรสามัญศึกษา ร.ศ.130 (พ.ศ.2454)	ชาย การฝีมือ วิชาอาชีพ วิชาค้าขาย	หญิง เหมือนชาย	หมายเหตุ
หลักสูตรหลวงฯ ร.ศ.131 (พ.ศ.2456)	วิชาหาเลี้ยงชีพ	วิชาวิสามัญ	ไม่มีการกำหนด หลักสูตรการงาน อาชีพลงใน หลักสูตรประถม- ศึกษาก่อนหลักสูตร ร.ศ.130
ประมวลศึกษาภาค 2---พ.ศ.2464	วิชาอาชีพ	วิชาวิสามัญ	
ประมวลศึกษาภาค 2---พ.ศ.2480	วิชาการฝีมือ	เหมือนชาย	
หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2491	วิชาการฝีมือ และการงาน	เหมือนชาย	
หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2498	วิชาศิลปะ และการฝีมือ หมวดกิจกรรม พิเศษ หมวดวิชาชีพ	เหมือนชาย	
หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2503	วิชาศิลปะปฏิบัติ (ป. ต้น) หมวดหัตถศึกษา (ป. ปลาย)	เหมือนชาย	
หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521	กลุ่มการงาน และพื้นฐาน อาชีพ กลุ่มประสบการณ์ พิเศษ (หลักสูตร วิชาชีพที่เกี่ยวกับ การดำรงชีวิต	เหมือนชาย	

ตารางแสดงพัฒนาการของหลักสูตรการงานอาชีพ ในระดับประถมศึกษา

ตารางที่ 2 ความมุ่งหมายของหลักสูตร

หลักสูตรสามัญ ศึกษา ร.ศ.130 (พ.ศ.2454)	หลักสูตรหลวง... ร.ศ.131 (พ.ศ. 2456)	ประมวลศึกษากภาค 2... พ.ศ.2464	ประมวลศึกษากภาค 2...พ.ศ.2480	หลักสูตรประถม ศึกษา พ.ศ.2491	หลักสูตรประถม ศึกษา พ.ศ.2498	หลักสูตรประถม ศึกษา พ.ศ.2503	หลักสูตรประถม ศึกษา พ.ศ.2521	หมายเหตุ
1 เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในทางอาชีพ การมีมือ รู้จักใช้เครื่องมือ มีความละเอียดรอบคอบและมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน ด้วยมือ	เพื่อให้ผู้จบการศึกษาได้มีวิชาความรู้และความรักในวิชาพาณิชยศาสตร์ที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและสามารถประกอบอาชีพนั้นได้ตามควรแก่สภาพ	เพื่อให้นักเรียนที่จบการศึกษา มีวิชาพาณิชยศาสตร์ตามควรแก่สภาพท้องถิ่น	ไม่ระบุไว้	ฝึกให้มิมีนิสัยรักการงาน มีความคิดริเริ่มในการประดิษฐ์ รู้จักใช้เครื่องมือในการงาน และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	1 เพื่อให้เด็กมีความเฉลียวฉลาด รู้จักนำวัตถุดิบมาประดิษฐ์เป็นสิ่งสำเร็จรูป ซึ่งจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในงานของตน	1 เพื่อให้เด็กได้ใช้มือและเครื่องมือในการประดิษฐ์สิ่งของตามกำลัง วัย และความสามารถ เป็นการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในทางกาย อารมณ์ และสังคม พร้อมกับให้เด็กบำเหน็จกษัตริย์ทักขะ และความสามารถของตนไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และการเรียนวิชาอื่นา นอกจากนี้	1 ให้มีความรู้ความสามารถในการทำงานที่เป็นพื้นฐานของการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิต	ไม่มีวิชาการงานอาชีพในหลักสูตรประถมศึกษา ก่อนหลักสูตรสามัญศึกษา ร.ศ.130
2 ให้รู้จักสังเกตวิธีการเพาะปลูกในท้องถิ่นตนเอง และท้องถิ่นอื่น เพื่อให้เกิดความรู้และความคิดที่จะแสวงหาวิธีการสร้างสรรคความเจริญก้าวหน้าในทางเพาะปลูกยิ่งขึ้น (มีต่อ)				2 เพื่อฝึกให้รู้จักสร้างสรรคความสวยงาม และความเป็นระเบียบให้แก่สิ่งแวดล้อมของตนเอง ทั้งที่บ้าน โรงเรียนและชุมชน	2 เพื่อฝึกให้รู้จักสร้างสรรคความสวยงาม และความเป็นระเบียบให้แก่สิ่งแวดล้อมของตนเอง ทั้งที่บ้าน โรงเรียนและชุมชน	2 ให้สามารถศึกษาในทางเข้ากับสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปในชีวิตประจำวันได้	2 ให้มีความรับผิดชอบ ยึดมั่น ประหยัด ซื่อสัตย์ รู้จักพึ่งตนเอง มีวินัย รู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและ	

ตารางที่ 2 ความมุ่งหมายของหลักสูตร (ต่อ)

หลักสูตรสามัญ ศึกษา ร.ศ.130 (พ.ศ.2454)	หลักสูตรหลวง... ร.ศ.131(พ.ศ. 2456)	ประมวลศึกษากา 2... พ.ศ.2464	ประมวลศึกษากา 2...พ.ศ.2480	หลักสูตรประอม ศึกษา พ.ศ.2491	หลักสูตรประอม ศึกษา พ.ศ.2498	หลักสูตรประอม ศึกษา พ.ศ.2503	หลักสูตรประอม ศึกษา พ.ศ.2521	หมายเหตุ
3 เพื่อให้มี ความรู้เบื้องต้น ในการค้า ขายศึกษาให้มี ความคล่อง แคล่ว และ ไหวพริบตลอด จนทำให้เห็น ความสำคัญ ของการค้า ขายด้วยวิธี สุจริต						เน้นกิจกรรม ทางทัศนศึกษา ยังแสดงให้ เห็นแนวความ สนใจและ ความอดทนของ เด็ก ในการ เตรียมอาชีพ ได้อีกด้วย	มุ่งมั่นในการ ทำงานให้ สำเร็จ 4 ให้มีความ คิดริเริ่มสร้าง สรรค์ในการ ทำงานและ เห็นคุณค่าใน ผลงานที่ทำ 5 ให้มีหลักใน การทำงานหึ่ง งานอิสระและ ที่พักร่วมกับผู อื่นอันเป็นผล ให้เกิดความ เจริญส่วนบุคคล และส่วนรวม 6 ให้มีเจตคติ ที่ดีต่องาน อาชีพทั่วไป และมีความ นิยมชมชอบ สนับสนุนการ ใช้สินค้าไทย ราคา	

ตารางแสดงพัฒนาการของหลักสูตรการงานอาชีพในระดับประถมศึกษา

ตารางที่ 3 เนื้อหาวิชาของหลักสูตร

หลักสูตรสามัญ ศึกษา ร.ศ.130 (พ.ศ.2454)	หลักสูตรหลวง... ร.ศ.131 (พ.ศ. 2456)	ประมวลศึกษาภาค 2... พ.ศ.2464	ประมวลศึกษาภาค 2...พ.ศ.2480	หลักสูตรประถม ศึกษา พ.ศ.2491	หลักสูตรประถม ศึกษา พ.ศ.2498	หลักสูตรประถม ศึกษา พ.ศ.2503	หลักสูตรประถม ศึกษา พ.ศ.2521	หมายเหตุ
ชาย 1 การฝีมือ 2 การเพาะ ปลูก 3 การค้าขาย	ชาย 1 หัตถกรรม 2 กสิกรรม 3 พาณิชยกรรม	ชาย 1 หัตถกรรม 2 กสิกรรม 3 พาณิชยกรรม	ชาย 1 หัตถกรรม 2 กสิกรรม	ชาย หมวด ก. การ ฝีมือ 1 การจักสาน 2 การทำ- เครื่องเล่น และเครื่องใช้ หมวด ข. การ งาน 1 การทำสวน 2 การเลี้ยงสัตว์ 3 การช่างไม้ เบื้องต้น	ชาย-หญิง การเขียนหนังสือ การช่างไม้ การเขียนปัก- ปักร้อย การเย็บหนัง และการปะ รองเท้า การทำเครื่อง เคลือบดินเผา การจัก ทอผ้า การเรือน การช่างโลหะ การปั้น การประดิษฐ์ ด้วยอวด	ชาย-หญิง ประเภท ก. การเกษตร การเรือน การเขียนแบบ งานไม้ งานปูน การประมง ประเภท ข. การทำนา การปลูกพืชไร่ การทำสวนผัก การปลูกไม้ ดอกไม้ประดับ การทำสวน ผลไม้ การทำ- สวนอย่างพารา การเลี้ยงสัตว์ เล็ก การเลี้ยง สัตว์ใหญ่ การเลี้ยงปลา การเลี้ยงไหม การเย็บปักถัก งานเย็บผ้า งานประดิษฐ์- ดอกไม้ใบทอง การประดิษฐ์ ของชำร่วย และเครื่องเล่น งานประดิษฐ์ เศษวัสดุเหลือ ใช้ งานโลหะ งานสาน งาน ประดิษฐ์ไม้ไผ่	ชาย-หญิง 1 งานบ้าน 2 งานเกษตร 3 งานประดิษฐ์ และงานช่าง 4 งานเย็บ 4.1 งานช่าง 4.2 งานช่าง ประดิษฐ์ 4.3 งานเกษตร 4.4 งานบ้าน 4.5 งานอาชีพ อื่นๆ	ไม่มีการ กำหนดเนื้อหา วิชาการงาน อาชีพใน หลักสูตร ประถมศึกษา ก่อน ร.ศ.130
หญิง 1 การฝีมือ 2 การเรือน 3 การพยาบาล และการปฏิบัติ 4 การทำ กับข้าวของกิน 5 การต้อนรับ และการบรรเลง	หญิง การเย็บ ปัก ปัก ร้อยและ อื่นๆ ที่เหมาะ กับสตรี	หญิง 1 วิชาเบ็ด- เต็ด (ความ รู้ทั่วไปสำหรับ สตรี) 2 ช่างเย็บ 3 ช่างปัก 4 ช่างดอกไม้ สด 5 การถัก 6 แม่ครัว	หญิง 1 การช่าง และเบ็ดเต็ด (การเย็บปัก ปักร้อย งาน ใบทอง การ ทำความ สะอาดบ้าน เรือน) 2 กสิกรรม	หญิง หมวด ก. การ ฝีมือ 1 การเย็บปัก ปักร้อย 2 การจักสาน 3 การทำ- เครื่องเล่น และเครื่องใช้ หมวด ข. การงาน 1 การเรือน 2 การทำสวน 3 การเลี้ยงสัตว์	ชายและหญิง 1 การฝีมือ 2 การเพาะปลูก 3 การค้าขาย			

ตารางแสดงพัฒนาการของหลักสูตรการงานอาชีพ ในระดับประถมศึกษา

ตารางที่ 4 ระยะเวลาเรียน

หลักสูตรสามัญ ศึกษา ร.ศ.130 (พ.ศ.2454)	หลักสูตรหลวงฯ. ร.ศ.131 (พ.ศ. 2456)	ประมวลศึกษาภาค 2... พ.ศ.2464	ประมวลศึกษาภาค 2...พ.ศ.2480	หลักสูตรประถม ศึกษา พ.ศ.2491	หลักสูตรประถม ศึกษา พ.ศ.2498	หลักสูตรประถม ศึกษา พ.ศ.2503	หลักสูตรประถม ศึกษา พ.ศ.2521	หมายเหตุ
หลักสูตรมูล ศึกษา (ชาย และหญิง) สำหรับแบ่ง เรียน 3 ปี มูลศึกษาชั้นปี ที่ 1-2 1 ชั่วโมง/ สัปดาห์ มูลศึกษาชั้นปี ที่ 3 1 ชั่วโมง/ สัปดาห์ (สำหรับวิชา การฝีมือ) หรือ 2 ชั่วโมง/ สัปดาห์ (สำหรับวิชา เพาะปลูก และวิชา ค้าขาย)	หลักสูตรประถม ศึกษา (ชาย) ชั้นประถมศึกษาที่ 3 2 ชั่วโมง/ สัปดาห์ ชั้นประถมศึกษาที่ 4 และ 5 18 ชั่วโมง/ สัปดาห์ หลักสูตรประถม ศึกษา (หญิง) ชั้นประถมศึกษาที่ 1 และ 2 3 ชั่วโมง 45 นาที/สัปดาห์ ชั้นประถมศึกษาที่ 3 4 ชั่วโมง 30 นาที/สัปดาห์	หลักสูตรประถม ศึกษาชาย สำหรับแบ่ง เรียน 4 หรือ 5 ปี ชั้นประถมศึกษาที่ 3 2 ชั่วโมง/ สัปดาห์ ชั้นประถมศึกษาที่ 4 และ 5 15 ชั่วโมง/ สัปดาห์ หลักสูตรประถม ศึกษาหญิง สำหรับแบ่ง เรียน 3 ปี ชั้นประถมศึกษาที่ 1 และ 2 3 ชั่วโมง 45 นาที/สัปดาห์ ชั้นประถมศึกษาที่ 3 4 ชั่วโมง 40 นาที/สัปดาห์	ชั้นประถมศึกษาที่ 1-4 2 ชั่วโมง/ สัปดาห์	ชั้นประถมศึกษาที่ 1-4 3 ชั่วโมง/ สัปดาห์ (7 ชั่วโมง เรียนร่วมกับ วิชาอื่นหรือ)	ไม่ได้กำหนด โดยทั่วไปคือ ตามความ เหมาะสมกับ สภาพท้องถิ่น และโรงเรียน โดยใช้เวลา เรียนในหมวด สังคมศึกษาซึ่ง มี 5 ชั่วโมง/ สัปดาห์ สำหรับ โรงเรียน ประเภท ก. ส่วนโรงเรียน ประเภท ข. ซึ่งเรียนวิชาชีพ เรียน 4 ชั่วโมง/สัปดาห์	หลักสูตร ประโยค ประถมศึกษา ตอนต้น ใช้ เวลาเรียน ในหมวดคิดป- ศึกษา ซึ่งมี 3 ชั่วโมง/ สัปดาห์ (ไม่แยกเป็น หลักสูตร ประโยค ประถมศึกษา ตอนปลาย 8 หรือ 6 ชั่วโมง/สัปดาห์	ป.1-2 ประมาณ ร้อยละ 10 ของเวลาเรียน ทั้งหมด คิดเป็น 100 ชั่วโมง หรือ 300 คาบ/ปี ป.3-4 ประมาณ ร้อยละ 20 ของเวลาเรียน ทั้งหมด คิดเป็น 200 ชั่วโมง หรือ 600 คาบ/ปี ป.5-6 ประมาณ ร้อยละ 30 ของเวลาเรียน ทั้งหมด คิดเป็น 300 ชั่วโมง หรือ 900 คาบ/ปี	ไม่มีการ กำหนด หลักสูตร การงาน อาชีพลงใน หลักสูตร ประถมศึกษา ก่อนหลักสูตร ร.ศ.130

ตารางแสดงพัฒนาการของหลักสูตรการงานอาชีพ ในระดับประถมศึกษา

ตารางที่ 5 กระบวนการเรียนการสอน

หลักสูตรสามัญ	หลักสูตรหลวง...	ประมวลศึกษภาค	ประมวลศึกษภาค	หลักสูตรประถม	หลักสูตรประถม	หลักสูตรประถม	หลักสูตรประถม	หมายเหตุ
ศึกษา ร.ศ.130 (พ.ศ.2454)	ร.ศ.131 (พ.ศ. 2456)	2... พ.ศ.2464	2...พ.ศ.2480	ศึกษา พ.ศ.2491	ศึกษา พ.ศ.2498	ศึกษา พ.ศ.2503	ศึกษา พ.ศ.2521	
- การมีมือ สอนจากง่าย ไปหายากและ เน้นประโยชน์ ใช้สอย	ไม่ปรากฏ หลักสูตร	- กิจกรรม สอนให้มีความ รู้พอเชื่อมโยงให้ได้	ไม่ปรากฏ หลักสูตร	- การสอนไม่ ควรกระทำ เฉพาะในห้อง เรียนอาจใช้ สถานที่อื่นมา ความความ เหมาะสมของ บทเรียนและ ความเพื่ค- เพื่องานของผู้ เรียน - มีการศึกษา นอกสถานที่ เป็นครั้งคราว - สักการ งานแต่พอควร	- เตรียม เครื่องมือและ วัสดุอุปกรณ์ ให้พร้อมก่อน สอน - เลือกใช้วัสดุ ฝึกหัดทำได้ง่าย - อาจยึดหุ่น ได้ตามคู่มือ ของครูผู้สอน และความ เหมาะสมกับ สภาพแวดล้อม - ให้ฝึกเขียน ตรวจสอบก่อน ให้ครูตรวจ - เก็บและทำ ความสะอาด เครื่องมือ เครื่องใช้ให้ เรียบร้อยเพื่อ (มีค่อ)	เน้นในด้านสิ่ง เสริมพัฒนา- การของเด็ก โดยมีข้อควร คำนึงดังนี้ 1 ให้รู้จักเลือก และปรับปรุง คุณภาพของวัสดุ ในท้องถิ่น ฯลฯ 2 ให้มีความรู้ ทักษะความ สามารถและ ทัศนคติที่ดีต่อ การทำงาน ด้วยมือ 3 ให้มีนิสัยรัก การทำงานด้วย ความขยัน ประหยัด และ มีระเบียบ 4 ให้ฝึก (มีค่อ)	1 ใช้เทคนิค และวิธีสอน หลายแบบ ให้เหมาะสม กับลักษณะเนื้อ หา วิช และ ความสามารด ของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้ เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ ปัญหาได้ และ นำความรู้ที่ได้ รับไปใช้ในชีวิต ประจำวันได้ 2 สอนให้ สัมพันธ์กันภายใน กลุ่มประสพ- การณ์ และ ระหว่างกลุ่ม ประสพการณ์ (มีค่อ)	ไม่มีการ กำหนดหลัก สูตรการงาน อาชีพลงใน หลักสูตร ประถมศึกษา ก่อน ร.ศ.130
- การเพาะ ปลูกสอนให้ รู้จักใช้เหตุผล รู้จักสังเกต วิธีแก้ไขการ เพาะปลูกใน ท้องถิ่นให้ดี ยิ่งขึ้น		- กิจกรรมสอน ให้มีความรู้ใน ทางเพาะปลูก เหมาะสมกับ สภาพท้องถิ่น						
- การค้าขาย สอนตามลักษณะ การค้าขายใน ท้องถิ่นฝึกหัด ให้เห็นความ จำเป็นของการ ใช้หลักธรรมใน การค้าขาย (มีค่อ)		- พาณิชยกรรม สอนให้มีความรู้ ในทางค้าขาย และการทำบัญชี อย่างง่าย						

ตารางที่ 5 กระบวนการเรียนการสอน (ต่อ)

หลักสูตรสามัญ ศึกษา ร.ศ.130 (พ.ศ.2454)	หลักสูตรทอว... ร.ศ.131 (พ.ศ. 2456)	ประมวลศึกษากา 2... พ.ศ.2464	ประมวลศึกษากา 2... พ.ศ.2460	หลักสูตรประณ ศึกษา พ.ศ.2491	หลักสูตรประณ ศึกษา พ.ศ.2498	หลักสูตรประณ ศึกษา พ.ศ.2503	หลักสูตรประณ ศึกษา พ.ศ.2521	หมายเหตุ
- การเรียน สอนโดยยึดหลัก 3 ประการ คือ จัดให้เรียบร้อย แต่งให้งดงาม และรักษาให้ ถาวร - การพยายาม และการปฏิบัติ สอนโดยเน้น คุณธรรมและ การปฏิบัติใน ชีวิตจริง - การทำกับข้าว ของกินเป็นการ ใช้ในชีวิตประจำ วันโดยยึดหลัก ความพอดี - การต้อนรับ และการบรรจง เน้น เพื่อให้ ปฏิบัติในชีวิตจริง					ฝึกหัดความ รอบคอบ - คุวต้องให้ ความสนใจต่อ งานที่เด็กทำ รู้จักชมเชย เด็ก เพื่อให้ เกิดความ ภาคภูมิใจ	กิจกรรมอื่นที่ 5 ให้อู้จักใช้ เครื่องมือและ อุปกรณ์ต่างๆ 6 ให้อู้จักคิดริ- เริ่มสร้างสรรค 7 ให้อู้จัก รักษาสุขภาพ 8 ให้อู้จัก ประหยัดเวลา แรงงานและ วัสดุ 9 ให้อู้จักใช้ ทัศนศึกษาให้ สัมพันธ์กับวิชา อื่น ๆ	1 ให้นักที่สค 3 สอนให้ม เจดคติที่ติด การท่างาน 4 สอนโดย เน้นทั้งภาค ปฏิบัติ และ ภาคทฤษฎี 5 สอนให้อู้จัก แสวงหาความ รู้ด้วยตนเอง 6 ผู้สอน ติดตามผลการ ปฏิบัติงานของ นักเรียนอยู่เสมอ	

ตารางแสดงพัฒนาการของหลักสูตรการงานอาชีพในระดับประถมศึกษา

ตารางที่ 6 การวัดและประเมินผล

หลักสูตรสามัญ ศึกษา ร.ศ.130 (พ.ศ.2454)	หลักสูตรหลวง... ร.ศ.131 (พ.ศ. 2456)	ประมวลศึกษภาค 2... พ.ศ.2464	ประมวลศึกษภาค 2...พ.ศ.2480	หลักสูตรประถม ศึกษา พ.ศ.2491	หลักสูตรประถม ศึกษา พ.ศ.2498	หลักสูตรประถม ศึกษา พ.ศ.2503	หลักสูตรประถม ศึกษา พ.ศ.2521	หมายเหตุ
หลักสูตรรวม ศึกษา (ชายและหญิง) สอบโดยการให้ คะแนนเรียงตัว	หลักสูตรมิได้ กำหนด	หลักสูตรประถมศึกษา ชายสำหรับแบ่งเรียน 4 หรือ 5 ปี สอบโดยให้คะแนน เรียงตัวโดยแบ่งเป็น 2 แผนกคือแผนกวิทย และแผนกศิลป์ขั้น ประถมปีที่ 4 และ 5 คะแนนเต็ม 270 คะแนนแบ่งเป็นแผนก วิทยา 100 คะแนน แผนกศิลป์ 170 คะแนน สำหรับชั้น ประถมปีที่ 3 ก็ให้ ตรวจให้คะแนนเช่น เดียวกับชั้นประถมปี ที่ 4 และ 5 ก่อนแล้ว จึงเทียบหาคะแนนเต็ม 40 คะแนน	หลักสูตรมิได้ กำหนด	หลักสูตรมิได้ กำหนด	หลักสูตรมิได้ กำหนด	หลักสูตรมิได้ กำหนด	1 ตรวจสอบการ ปฏิบัติงาน 1.1 ลักษณะ นิสัยในการทำงาน 1.2 ความ สามารถในการ ปฏิบัติงาน 1.3 เจตคติใน การทำงาน 2 ตรวจสอบงาน 3 วัดความรู้	
หลักสูตรประถม ศึกษาชาย สอบโดยให้ คะแนนเทียบ ส่วนร้อยทั้งชั้น								
หลักสูตรประถม ศึกษาหญิง วิชาการฝีมือ การ ทำกับข้าวของกิน และการต้อนรับและ การบรรเลง สอบ โดยการให้คะแนน เทียบส่วนร้อยทั้งชั้น		หลักสูตรประถมศึกษา หญิงสำหรับแบ่งเรียน 3 ปี สอบโดยให้คะแนน เรียงตัวโดยกำหนด คะแนนเต็ม 70 คะแนน ในชั้นประถมปีที่ 1-2 และเต็ม 90 คะแนน สำหรับชั้นประถมปีที่ 3					การประเมินควร ปฏิบัติสม่ำเสมอ และควรประเมินทั้ง รายบุคคลและกลุ่ม โดยให้ความสำคัญ ของการสอบภาค ปฏิบัติมากกว่าภาค ทฤษฎี	

ตารางวิเคราะห์เปรียบเทียบพัฒนาการของหลักสูตรการงานอาชีพในระดับประถมศึกษา

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบเนื้อหาวิชาในหลักสูตร

การจัดเนื้อหาวิชา	หลักสูตร ร.ศ.130 (พ.ศ. 2454)	หลักสูตร ร.ศ.131 (พ.ศ. 2456)	หลักสูตร พ.ศ.2464	หลักสูตร พ.ศ.2480	หลักสูตร พ.ศ.2491	หลักสูตร พ.ศ.2498	หลักสูตร พ.ศ.2503	หลักสูตร พ.ศ.2521	หมายเหตุ
1 ทศตวรรษ-งานประดิษฐ์และงานช่าง									1 ไม่มีการกำหนดหลักสูตรการงานอาชีพลงในหลักสูตรประถมศึกษาก่อน ร.ศ.131
1.1 การประดิษฐ์ด้วยวัสดุและเศษวัสดุ	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	
1.2 การจักสาน	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
1.3 งานใบตอง	-	-	-	✓	✓	-	✓	✓	
1.4 การแกะสลัก	-	-	-	-	-	-	✓	✓	
1.5 การทำเครื่องปั้นดินเผา	-	-	-	✓	-	✓	✓	✓	
1.6 การทอผ้า	-	-	✓	-	-	-	-	-	
1.7 ช่างไม้	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
1.8 การถักทอ	-	-	-	-	-	-	✓	✓	
1.9 ช่างเหล็ก-ช่างโลหะอื่น ๆ	-	-	✓	-	-	✓	✓	✓	
1.10 งานพิมพ์	-	-	-	-	-	-	✓	✓	
1.11 งานปูน	-	-	-	-	-	-	✓	✓	
2 กสิกรรม									2 หลักสูตรประถมศึกษาบางฉบับเสนอแนะให้สอนวิชาอาชีพอื่น ๆ ตามความเหมาะสมของท้องถิ่น นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ได้
2.1 การทำนา	✓	-	✓	-	-	-	✓	✓	
2.2 การทำสวน	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	
2.3 การทำไร่	✓	-	-	-	✓	-	✓	✓	
2.4 การเลี้ยงสัตว์	✓	-	✓	-	✓	-	✓	✓	
2.5 การประมง	-	-	-	-	-	-	✓	✓	
2.6 ความรู้เกี่ยวกับดิน น้ำ ปุ๋ย และเครื่องมือเกษตร	✓	-	-	✓	✓	-	✓	✓	
3 คหกรรม									3 หลักสูตรบางฉบับไม่ได้ให้รายละเอียดของเนื้อหาวิชาการงานอาชีพ แต่ให้เนื้อหาไว้กว้าง
3.1 การเย็บ ปัก ถัก ร้อย	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
3.2 งานดอกไม้	✓	-	✓	-	✓	-	✓	✓	
3.3 งานบ้าน	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
3.4 งานอาหารและโภชนาการ	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	
3.5 งานเย็บเด็ก	✓	-	-	-	-	-	-	✓	
4 ทัศนศึกษารวม	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	

สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

ถึงแม้ว่าหลักการและสาระสำคัญของหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จะวางไว้ดีเด่นเลิศเลอเพียงใดก็ตาม แต่หากไม่ได้รับการสนองตอบในทางปฏิบัติด้วยการนำไปใช้ให้ถูกต้องครบถ้วนตามกระบวนการที่วางไว้ ก็ย่อมจะไม่ได้รับผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังปรากฏว่างานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เช่น งานวิจัยของลักษณะ สมเชื้อ ภิรมย์ ศรีเพชร และอรุณ เจริญธรรณันท์ ที่ได้ทำการวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2524 2527 และ 2528 ตามลำดับ ได้พบปัญหาสำคัญ ซึ่งสรุปได้ว่าเกิดจากปัจจัย 2 ประการ คือด้านบุคลากร และด้านทรัพยากรการศึกษา ปัญหาด้านบุคลากรนั้นเกิดจากการที่ ครูขาดความรู้ ความชำนาญและความถนัดในวิชาชีพ ไม่มีเวลาผลิตสื่อ และไม่ได้ใช้แหล่งวิทยาการในห้องเรียน ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญต่อกลุ่มประสบการณ์นี้เท่าที่ควร ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือในการจัดหาวัสดุฝึกงานให้แก่เด็ก และมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการทำงานที่ต้องใช้แรงงาน ส่วนปัญหาด้านทรัพยากรการศึกษานั้นเกิดจากการขาดแคลนแหล่งฝึกงาน หรือแหล่งฝึกงานขาดคุณภาพ ตลอดจนการขาดแคลนคู่มือและ เอกสารสำหรับครูค้ำคว้าเพิ่มเติม

ต่อมาใน พ.ศ. 2529 หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้จัดทำ "แผนปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ" ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ศึกษานิเทศก์ เขตปฏิบัติต่าง ๆ ได้ทำการประเมินผลการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์นี้และพบว่ายังดำเนินไปไม่ได้ดีเท่าที่ควร อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการคือ

1. ครูขาดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ความรู้และทักษะ เฉพาะในงานต่าง ๆ สอนโดยไม่นับภาคปฏิบัติ และทำการประเมินผลการเรียนการสอนไม่ถูกต้อง
2. ผู้บริหารขาดความรู้เรื่องหลักการของหลักสูตร และไม่ให้การสนับสนุนครูผู้สอนเท่าที่ควร
3. การขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน เอกสารและคู่มือครูด้านความรู้เฉพาะในงานต่าง ๆ ¹

¹ หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, แผนปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ หน้า 1. (ยึดสำเนา)

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ผลการประเมินผลกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั่วประเทศไม่เป็นที่น่าพอใจ กล่าวคือใน พ.ศ.2527 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นคะแนนเฉลี่ยในภาคความรู้เพียงร้อยละ 40 และภาคปฏิบัติเพียงร้อยละ 60 เท่านั้น ¹

ดังนั้นหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงได้จัดทำแผนปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ

1. ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตามเป้าหมายของหลักสูตรประถมศึกษา
2. ส่งเสริมและสร้างทักษะพื้นฐานสำหรับนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนหนึ่งตามชนบทที่ห่างไกลที่ไม่มีโอกาสศึกษาต่อระดับสูงให้มีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ ²

สำหรับแนวปฏิบัติในแผนดังกล่าว ซึ่งได้สรุปให้หน่วยงานในสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติระดับต่างๆ นำไปดำเนินการนั้นมีดังนี้

ระดับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.)

1. ประเมินความต้องการจำเป็น
2. ประชุมกลุ่มร่างแผนให้สนองนโยบายเร่งรัดคุณภาพของสพช.
3. สร้างสื่อต้นแบบร่วมกับศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและอำเภอ
4. ประชุมปฏิบัติการหรืออบรมในบางโอกาส
5. ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยการสุ่มตัวอย่าง
6. วิเคราะห์ วิจัย เกี่ยวกับการเรียนการสอนตามความจำเป็น
7. ประเมินโครงการนิเทศและรายงานผลความก้าวหน้าต่อ สพช.
8. วางแผนเพื่อปรับปรุงในปีต่อไป ³

¹ หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, แผนปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ หน้า 1. (อัครสำเนา)

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

ระดับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

1. สํารวจความต้องการพื้นฐานของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ โรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน เกี่ยวกับกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ
2. ร่างแผนปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับนโยบายเร่งรัดคุณภาพของสพช.
3. วางโครงการนิเทศและติดตามผลการปฏิบัติงานของ สพอ. และโรงเรียน
4. ผลิตสื่อต้นแบบร่วมกับศึกษานิเทศก์สพช. และเผยแพร่
5. นิเทศและติดตามผลการจัดสภาพการเรียนรู้การสอนและการใช้สื่อการเรียนการสอน
6. วิจัยและประเมินผล เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ
7. อบรมครูผู้สอนให้มีความรู้และทักษะในภาคปฏิบัติ
8. ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในระดับชั้น ป.2, 4, 6 เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป
9. รายงานผลการปฏิบัติงานต่อ สพช.
10. วางแผนเพื่อปรับปรุงงานในปีต่อไป ²

ระดับสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ (สพอ.)

1. สํารวจปัญหาพื้นฐานและความต้องการของโรงเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอน กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ
2. ร่างโครงการและทำแผนปฏิบัติงาน
3. ประชุมนิเทศครูผู้สอนและโรงเรียนโดยยึดข้อมูลจากผลสำรวจความต้องการพื้นฐาน
4. เผยแพร่สื่อการเรียนการสอนไปยังกลุ่มและโรงเรียน
5. นิเทศและติดตามผลที่โรงเรียน
6. ประเมินผล สรุปและรายงานผลต่อ สพช.
7. วางแผนเพื่อปรับปรุงงานในปีต่อไป ²

¹ หน่วยศึกษานิเทศก์..., แผนปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน..., หน้า 5-6.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

ระดับกลุ่มโรงเรียนและโรงเรียน

1. วางแผนพัฒนาการเรียนร่วมกับ สปอ. และระหว่างกลุ่มโรงเรียน
 2. ประชุมเพื่อวางแผนพัฒนาวิชาการในกลุ่มร่วมกัน
 3. ศึกษาและดูงานการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพดีเด่นภายในกลุ่ม
 4. สนับสนุนการใช้แหล่งวิทยากรและทรัพยากรในชุมชน
 5. แต่ละโรงเรียนมีแผนการปรับปรุงสภาพการเรียนการสอนของตนเอง
 6. จัดประชุมอบรมระยะสั้นในงานที่ต้องการ
 7. ร่วมประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
 8. ร่วมวิจัยการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพในฐานะ เป็นแหล่งข้อมูล¹
- ต่อมาเมื่อวันที่ 22-25 กรกฎาคม พ.ศ. 2530 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดให้มีการสัมมนาระดับชาติ เรื่องหลักสูตรประถมศึกษา² เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรที่จะมีขึ้นในอนาคต ในการสัมมนานั้นได้กล่าวถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวโน้มของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ และได้พบว่าการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพนั้น ยังไม่บังเกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตร กล่าวคือในช่วงแรกของการใช้หลักสูตรตั้งแต่ พ.ศ. 2521-2524 นั้น ครูส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจหลักสูตรและผู้ปกครองทั้งระดับกลางและระดับสูงก็ไม่เห็นด้วยกับหลักสูตรกลุ่มนี้ ต่อจากนั้นในช่วงหลัง พ.ศ. 2524 เป็นต้นมาโรงเรียนส่วนใหญ่ต่างพากันสอนเพื่อเน้นการเรียนต่อ เป็นสำคัญ มีการจัดเวลาสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพต่อสัปดาห์น้อยกว่าเวลาเรียนที่กำหนดในหลักสูตรและการสอนให้มีการปฏิบัติจริง

¹ หน่วยศึกษานิเทศก์... , แผนปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน... , หน้า 5.

² กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษา สภาพปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต. เอกสารทางวิชาการประกอบการสัมมนาระดับชาติ. 22-25 กรกฎาคม พ.ศ. 2530.

จะมีเพียงร้อยละ 50 เท่านั้น นอกจากนั้นก็ยังพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาร้อยละ 80 เลือกสอนวิชาภาษาอังกฤษ แทนการสอนวิชาอาชีพในกลุ่มประสบการณ์พิเศษ¹

ในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนนั้นก็พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่จัดสอนงานที่ต้องเรียนต่อเนื่องหรืองานพื้นฐานมากกว่างานเลือก เนื่องจากความขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ และความไม่เข้าใจหลักสูตรของครู ส่วนการจัดการสอนงานพื้นฐานทั้ง 3 งานก็พบว่าประสบผลสำเร็จไม่เท่ากันโดยที่แขนงงานประดิษฐ์และงานช่างเป็นแขนงงานที่ได้ผลน้อยที่สุด ซึ่งเป็นเพราะนักเรียนยากจนไม่สามารถจัดหาวัสดุมาฝึกปฏิบัติได้ แม้ว่าครูจะพยายามจัดหาวัสดุในท้องถิ่นมาทดแทนแล้วก็ตาม นอกจากนั้นการสอนงานในแขนงต่างๆ ก็ไม่สามารถทำให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรได้ทุกเรื่อง เช่น งานบ้านในเรื่องการประกอบปรุง จัด และถนอมอาหาร งานเกษตรในเรื่องการเพาะปลูกพืชทุกชนิด สำหรับโรงเรียนที่มีเนื้อที่จำกัด หรือดินน้ำไม่อุดมสมบูรณ์ ส่วนงานประดิษฐ์และงานช่างนั้นก็ยังมีปัญหาในแทบทุกเรื่องที่ต้องใช้วัสดุฝึกงาน จึงกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่ใกล้เคียงเป้าหมายตามความคาดหวังของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับการติดตามผลการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพของภาคการศึกษา 2 ที่พบว่าครูส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนได้ประมาณ 3 ใน 4 ของหลักสูตรเท่านั้น เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพกับกลุ่มอื่นแล้วกล่าวได้ว่ากลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพเป็นกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนน้อยที่สุด²

เมื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการใช้หลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพแล้วจะเห็นว่ากลุ่มประสบการณ์ดังกล่าวมีปัญหาหลายประการ ดังต่อไปนี้³

¹ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษา สภาพปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต, หน้า 38.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 38-39.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 40-44.

1. ปัญหาด้านนโยบาย

ถึงแม้แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 4 จนถึงฉบับที่ 6 จะมีนโยบายการศึกษาเพื่อพัฒนา เศรษฐกิจและการมีงานทำและมีการขานหรือตอบสนองรับนโยบายดังกล่าวในทุกระดับ แต่การนำนโยบายไปปฏิบัติอาจจะยังไม่ถึงมือผู้ปฏิบัติ หรือไปถึงแต่ไม่ถึงโดยตรง จึงทำให้การตอบสนองนโยบายดังกล่าวไม่ตรงหรือ เบี่ยงเบนไปจาก เป้าหมายจึงเกิดปัญหาด้านนี้ขึ้น

2. ปัญหาคุณภาพการจัดการ เรียนการสอน

ปัญหาด้านนี้มีปัจจัยสำคัญคือบุคลากร วัสดุอุปกรณ์การสอน และประสิทธิภาพของการจัดและดำเนินการศึกษา

2.1 บุคลากร ได้แก่ครู ผู้บริหารโรงเรียน และศึกษานิเทศก์

ครู ส่วนใหญ่ครูที่สอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ มีวุฒิทางการศึกษาทั่วไป ทำให้มีปัญหาในการสอนบางงานที่ต้องใช้ความรู้พื้นฐานและ เทคนิคเฉพาะอย่าง อีกประการหนึ่งนั่นก็คือครูขาดความรู้ความ เข้าใจในหลักสูตรกลุ่มประสบการณ์นี้และไม่ เคยได้รับการอบรมเรื่องหลักสูตรกลุ่มนี้แต่อย่างใด นอกจากนั้นครูยังใช้พฤติกรรมการสอนประเภทครูแสดงบทบาทมากกว่าให้นักเรียนแสดง ทำให้คุณลักษณะที่พึงประสงค์บางอย่างไม่ เกิดกับผู้เรียน

ผู้บริหารโรงเรียน จากการติดตามผลการศึกษาวิเคราะห์ของกรมวิชาการ และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติพบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่เน้น เรื่องงานบริหารเป็นหลัก เพราะมีงานประจำมากเกินไปทำให้ไม่มีเวลาวางแผนและทำความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การควบคุมดูแล การจัดการศึกษาตามหลักสูตรไม่บรรลุเป้าหมาย

ศึกษานิเทศก์ จากการศึกษาระเบียบของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า คุณวุฒิและประสบการณ์ของศึกษานิเทศก์จังหวัดและอำเภอยังมีน้อย ทำให้ปฏิบัติงานในเรื่องนิเทศและติดตามผลการเรียนการสอนไม่เต็มที่ นอกจากนี้จากการติดตามผลของกรมวิชาการพบว่าศึกษานิเทศก์ต้องใช้ เวลาส่วนใหญ่ไปกับงานธุรการและการกรอกข้อมูลต่างๆ ทำให้ เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานนิเทศ

2.2 ทรัพยากรทางการศึกษา ได้แก่อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวกในการจัดการ เรียนการสอน

จากรายงานการสัมมนาผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และรายงานการติดตามผลการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นพบว่า *

2.2.1 โรงเรียนในชุมชนใหญ่มีพื้นที่จำกัดไม่เพียงพอกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเฉพาะในด้านการเกษตร ส่วนโรงเรียนที่อยู่ไกลจากชุมชนจะมีพื้นที่มากเกินความต้องการแต่กลับมีปัญหาน้ำในเรื่องความไม่สมบูรณ์ของดินและน้ำในบางท้องที่ เช่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น นอกจากนี้โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดแคลนห้องประกอบการ เช่น โรงฝึกงานและโรงอาหาร ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานและการจัดเก็บอุปกรณ์ภาคปฏิบัติ

2.2.2 โรงเรียนส่วนใหญ่มีวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ อุปกรณ์ที่เจ้าสังกัดจัดหาให้มักไม่ตรงกับความต้องการ หรือมีแต่ครุภัณฑ์น้อย ส่วนเรื่องวัสดุฝึกปฏิบัติส่วนใหญ่ขาดแคลนเพราะนักเรียนยากจน และระเบียบปฏิบัติทางการเงินไม่เอื้อต่อการที่จะนำเงินงบประมาณมาจ่ายเพื่อการนี้

3. ประสิทธิภาพของการจัดและดำเนินการศึกษา

มีการปฏิบัติหลายอย่างที่แสดงว่าการจัดและดำเนินการศึกษายังมีปัญหา เกิดความล่าช้าไม่คล่องตัวในการปฏิบัติงาน เช่น ระเบียบปฏิบัติเรื่องการเงิน การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งกว่าจะดำเนินการเสร็จ ก็ล่วงเลยเวลาที่ต้องการใช้ไปมาก ทำให้การสอนภาคปฏิบัติไม่สมบูรณ์หรือต้องงดสอนไป นอกจากนี้การจัดการศึกษาในระดับต่างๆ ก็ไม่สอดคล้องกัน เช่น หลักสูตรประถมศึกษาจัดโครงสร้างเนื้อหา เป็นกลุ่มประสบการณ์มีกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพร่วมอยู่ด้วย แต่การสอบเข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษากลับไม่นำเนื้อหาในกลุ่มประสบการณ์นี้ไปสอบด้วย ทำให้นักเรียน ครู และผู้ปกครอง ไม่เห็นความสำคัญของการเรียนการสอนกลุ่มนี้ ทำให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างไม่จริงจัง

* อ้างจาก กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษา สภาพปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต.

4. หลักสูตรและ เอกสารประกอบหลักสูตร

จากการสำรวจความคิดเห็นของครู ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ ในเรื่องหลักสูตร กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพพบว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรกลุ่มนี้กว้างมาก เกินไปไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ครบถ้วนตามอัตราเวลาเรียนที่กำหนด นอกจากนี้เนื้อหาในหลักสูตรยังเน้นหนักไปในเรื่องเพศหญิงมากกว่าเพศชาย จึงไม่เหมาะสมกับผู้เรียนทั้ง 2 เพศ ส่วนเอกสารประกอบหลักสูตรซึ่งได้แก่แผนการสอนนั้นจากการติดตามผลการใช้แผนการสอนของครูพบว่าครูส่วนใหญ่ใช้แผนการสอนแต่ไม่อ่านให้ละเอียด จะเลือกอ่านเฉพาะ เรื่องหรือตอนที่นำไปสอน ฉะนั้นการจัดสอนให้บรรลุ เป้าหมายของหลักสูตรอย่างครบถ้วนจึง เป็นไปได้ได้น้อย

5. ค่านิยมของสังคม

ปัญหาข้อนี้สืบเนื่องมาจากผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังมีค่านิยมที่จะให้บุตรหลาน เรียนวิชาหนังสืออยู่มาก จึงไม่เห็นด้วยกับการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพในโรงเรียน ประกอบกับการจัดดำเนินการในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ของครูยังไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้ปกครองต้องยุ่งยาก ผู้ปกครองส่วนใหญ่จึงไม่เห็นความสำคัญของการเรียนกลุ่มประสบการณ์นี้

สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพดังกล่าว แสดงให้เห็นว่านโยบายการศึกษาด้านการงานอาชีพที่ผู้นำทางการศึกษาไทยในสมัยเริ่มแรกของการมีหลักสูตรและระบบการศึกษาได้มีความพยายามอย่างยิ่งที่จะจัดขึ้น เพื่อลดค่านิยมในอาชีพรับราชการและแก้ปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งได้มีการสืบทอดทั้งในด้านนโยบายและปฏิบัติจนถึงปัจจุบันนั้น ยังไม่ได้รับผลสำเร็จอย่างจริงจัง จึงทำให้ผู้นำทางการศึกษาในสมัยปัจจุบันและอนาคตต้องใช้ความพยายามต่อไปในอันที่จะปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ที่มีมาในอดีตให้ลดน้อยลง เป็นลำดับ เพื่อให้เจตนารมณ์ดังกล่าวของบรรพบุรุษได้บรรลุผลอย่างแท้จริง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย